

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 10 NOVEMBER 1937

No. 1141

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Th. van Luytelaer (waarnemend Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoekweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

BERICHT.

In verband met een tijdelijke aanstelling bij de Bank voor Internationale Betalingen is de Redacteur-Secretaris, Dr. H. M. H. A. van der Valk, voor een half jaar naar Bazel vertrokken. Gedurende zijn afwezigheid zal Dr. Th. van Luytelaer als waarnemend Redacteur-Secretaris optreden.

Dengenen, die gewoon waren hun correspondentie over redactionele aangelegenheden rechtstreeks tot Dr. Van der Valk te richten, wordt verzocht zulks voortaan aan de Redactie te doen.

INHOUD:

	Blz.
DE VALUTASITUATIE door C. A. Klaasse	822
Het resultaat der rubberrestrictie door J. F. Haccoü..	823
De jaarverslagen betreffende den Rijkspostchèque- en Girodienst en het Gemeentelijk Girokantoor te Amsterdam door S. J. H. Wesselink	826
De 5e Internationale Conferentie over de Arbeidsstatistiek door Mr. E. W. van Dam van Isselt	828
De Nederlandsche rundveestapel in 1936/'37 door J. Buter	829
Wijziging van de Braziliaansche koffiepolicies door Dr. R. Cohn-Philips	831
De uitbreiding van de kedelee-cultuur op Java en Madoera door Dr. A. M. P. A. Scheltema	832
AANTEKENINGEN:	
Wijziging in de zuivelsteunmaatregelen	833
De vooruitzichten in de Vereenigde Staten	834
MAANDOLJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	834
Statistieken:	
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	836, 837, 840
Groothandelsprijzen	838-839

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Op de wisselmarkt was de Dollar flauw. De notering te Londen is zelfs een fractie boven de \$5 gestegen, hetgeen zeer geruimen tijd niet was gebeurd. Het Dollaraanbod staat ten deele in verband met verkoopen aan de New-Yorksche beurs als gevolg van de aanhoudend zwakke stemming. Maar de voornaamste reden ligt toch waarschijnlijk bij het terugtrekken van „hot money”, dat den Dollar niet meer de aangewezen veilige belegging acht en zich retireert, hetzij in een andere munt dan wel in goud. De conjunctuureruggang in Amerika en de daling van de meeste groot-handelsprijzen blijken in sommige kringen associatie te hebben gewekt met het tijdvak van de depreciatie van den Dollar, hoewel het op het oogenblik niet waarschijnlijk lijkt, dat men weer tot moedwilligen muntsnoei zou overgaan uit conjunctuurpolitieke overwegingen.

Het aanbod van Dollars richtte zich eensdeels op omzetting in Ponden al of niet met de bedoeling om in Londen in goud te worden vastgelegd, en anderdeels op Fransche Francs. Het schijnt, dat in Frankrijk werkelijk eenige kapitaalovervloeiing plaats vindt en het Egalisatiefonds heeft wederom de gelegenheid aangegrepen om bij licht stijgend koerspeil den deviezenvoorraad aan te vullen. Voorloopig wordt het aldus verworven goud nog in het fonds aangehouden; voor overdracht aan de Banque de France is nog geen reden, temeer omdat men nu een „masse de manoeuvre” houdt, waarop controle niet gemakkelijk is. Van een terugkeer van het vertrouwen in den Franc kan men overigens nog niet spreken. Weliswaar is het disagio nog een kleinigheid teruggelopen, maar wanneer men bedenkt, dat de termijnmarkt nog altijd via commercieele financieringstransacties wordt gesteund, dan blijkt duidelijk hoe zwak de termijnpositie technisch nog is.

De vraag naar Ponden deed, zooals gezegd, den koers tegenover den Dollar sterk stijgen. Van een vaste stemming voor het Pond mag men toch echter niet spreken, want met de aldus gevraagde Ponden werd zooveel goud aangekocht, dat aan de vraag voldaan moest worden door interventie van het Equalisation Fund. Per saldo verwierven dus de Engelsche monetaire autoriteiten Ponden tegen afgifte van goud, hetgeen allerminst wijst op een vaste houding van het Pond. Zelfs wanneer men bedenkt, dat de vraag naar goud niet voor wisselarbitrage maar voor hamsterdoeleinden bestemd was, neemt dat de conclusie niet weg, dat niet gesproken kan worden van een vasten koers van het Pond, zooals dat bijv. wel het geval was toen destijds de Dollarnotering tijdens de goldscare-periode flauw was, omdat de Engelsche monetaire autoriteiten het goud met de haar ten dienste staande middelen naar New-York dreven.

Mede in verband daarmee waren dan ook de meeste valuta's in Londen onveranderd. Alleen de Gulden maakte daarop een uitzondering. Doordat het Egalisatiefonds geruimen tijd den aankoopkoers voor Dollars onveranderd op 1.807/8 hield, maakte de Gulden de flauwe tendens van den Dollar ten volle mee. Toen later het fonds zijn tactiek wijzigde en Ponden ging koopen, terwijl voor Dollars niet meer werd geboden, maakte dat aanvankelijk de situatie nog niet veel anders, omdat de biedkoers voor Ponden zoo hoog uitviel, dat de Dollar toch bijna op peil bleef. Deze flauwe tendens van den Gulden ten aanzien van Pond en andere valuta's heeft dus iets kunstmatigs. Werkelijk flauw was onze valuta niet; integendeel was er aanmerkelijk meer vraag naar Gulden dan aanbod, getuige het feit, dat het Egalisatiefonds voortdurend eerst Dollars en daarna Ponden opnam. Al deze werkelijke en schijnbare anomalieën op de wisselmarkten hangen ten deele samen met de gewijzigde techniek van de „pariteitshandhaving”.

DE VALUTASITUATIE.

Wanneer men de recente gebeurtenissen op de internationale valutamarkten onder de loupe neemt, valt het op hoezeer de symptomen van bepaalde verhoudingen zijn veranderd door de gewijzigde techniek der wisselkoersbeïnvloeding. Onder den gouden standaard is de betalingsbalans-situatie betrekkelijk gemakkelijk af te lezen uit eenvoudige symptomen. Is er meer vraag naar dan aanbod van een valuta, dan stijgt de koers zoolang tot het goudpunt van invoer wordt bereikt, en zoodra dat gebeurt stroomt er goud naar het betrokken land, waardoor het tekort aan aanbod der valuta wordt gedekt. De afwijking van den koers ten aanzien van de pariteit is een onmiskenbaar duidelijke aanwijzing voor de positie van vraag en aanbod.

Wanneer men met deze „gouden-standaard-mentaliteit” de ontwikkeling beschouwt, zooals die soms valt waar te nemen sedert bijna overal deze automatische pariteitshandhaving buiten gebruik is gesteld, dan stuit men vaak op anomalieën, die alleen bij nadere analyse de situatie kunnen ophelderen. In dit verband zij bijv. herinnerd aan het verloop van de Dollar-Sterling-notering in het tijdvak van de „goldscare”. In die periode was de Dollar zeer flauw gestemd, en de verklaring daarvoor werd gevonden in den grooten goudstroom naar de Vereenigde Staten. Ziedaar zulk een anomalie. Onder den gouden standaard is het volkomen ondenkbaar dat een valuta „flauw” is, d.w.z. dat er meer aanbod is dan vraag, terwijl er goud naar het betrokken land wordt verscheept. Bij nadere analyse van het geval moest men dan ook tot de conclusie komen, dat niet de Dollar flauw was, maar het Pond Sterling vast! Onder de werking van den gouden standaard zijn een flauwe Dollar en een vast Pond elkaar dekkende begrippen. Zoodra het Pond echter zwevend is en de waarde ten aanzien van het goud gewijzigd kan worden door de goldfixing, is er een absoluut verschil in beide begrippen ontstaan. Doordat de Engelsche monetaire autoriteiten toenmaals stelselmatig poogden door goudprijsverlaging de aankoopsprijs beneden de „shipping-parity” van den Dollar te handhaven ondanks de voortdurend dalende Dollarnotering, lukte het de goudstroom, die feitelijk op Engeland gericht behoorde te zijn, naar Amerika te dirigeeren.

Sedert de goldscare is een tijdlang de situatie weer wat normaler en overzichtelijker geweest. Maar in den jongsten tijd zijn weer verhoudingen waar te nemen, die zoo mogelijk nog wonderlijker zijn dan die van destijds. Noemen wij daarvan enkele der meest saillante punten:

* *

1. Het Pond Sterling is zeer vast gestemd ten aanzien zoowel van Dollar als van Gulden. Het aanbod van Dollars, ontstaan zoowel in verband met het verloop van de New-Yorksche beurs als met de verplaatsing van „hot money”, uit zich voor een belangrijk deel in vraag naar Ponden. Resultaat: Dollar flauw, Pond vast. Maar... het Engelsche Equalisation Fund neemt regelmatig Ponden op en geeft daartegen goud af. Welke conclusie moet men nu trekken? Is het Pond vast — dit zou men op grond van het koersverloop aannemen — of is het flauw — dit zou men concluderen uit het feit, dat het Egalisatiefonds Ponden opneemt — en is het feit, dat de vraag naar goud niet voor monetaire arbitrage doeleinden bestemd is, doch voor particuliere opotting nog van invloed op de conclusie? Daarbij kwam dan nog de complicatie dat, terwijl het Egalisatiefonds goud afgaf, het Dollars, en dus indirect ook weer goud, opnam!

Wanneer men de situatie vergelijkt met die onder de goldscare dan kan men in elk geval concluderen, dat dit keer inderdaad de Dollar flauw is, kapitaalverschuiving doet de Dollar meer aangeboden zijn

dan gevraagd. Deze situatie komt niet openlijk tot uiting door de verhouding tusschen Amerikaansche en Londensche goudprijs. Weliswaar doet de Londensche notering een flink agio op de „shipping-parity”, maar dit begrip (in het heerschende spraakgebruik) heeft aan beteekenis zichzelf geheel overleefd. Onder deze parity verstaat men nl. de goudprijs, waarbij uitvoer van het gele metaal van Engeland naar de Vereenigde Staten mogelijk is. In den tijd van goldscare was dat heel logisch, maar op het oogenblik heeft het niet de minste beteekenis. De Londensche goudprijs is nog altijd niet zoo, dat import van Amerikaansch goud mogelijk is, althans niet volgens normale arbitragebegrippen (die echter, waar vrije arbitrage niet uitvoerbaar is, ook al geen beteekenis meer hebben). Maar dat komt omdat de prijs gedrukt wordt door goudafgifte door het Egalisatiefonds, terwijl anderzijds de interventie de Dollarkoers niet zoover laat dalen, dat daardoor de „importshipping-parity” lager komt te liggen.

In de periode van de goldscare was er deze vreemde situatie, dat de Engelsche monetaire autoriteiten het goud naar New-York dreven door het aanbod door steeds dalende prijzen af te schrikken, maar om de Dollarkoersdaling, die daarop volgde, te remmen kocht men Dollars op, en daarmee nam men indirect toch goud op, maar tegen hooger prijs dan bij rechtstreekschen goudaankoop in de markt. Nu bevredigt men de vraag naar goud op de markt door zelf goud af te geven, en neemt het indirect via Dollaraankopen weer terug. De structuur is dit keer niet onlogisch, maar volkomen begrijpelijk; New-York geeft nu eenmaal voor particuliere arbitrage geen goud af. Maar wat wel weer heel vreemd aandoet is, dat men uit de verhouding tusschen de New-Yorksche goudafgifteprijs en de Londensche fixing, waarvoor het fonds goud afgeeft, zou moeten opmaken, dat er geen surplus-aanbod van Dollars is en geen goud komt uit de Vereenigde Staten, of dat het equalisation fund verliesgevend goudtransacties doet, althans niet een normale marge in acht neemt.

En nu de vraag: is het Pond bij dit alles vast of flauw? De koers ten aanzien van den Dollar bewijst niets, duidt er alleen op, dat het Pond niet zoo aangeboden is als de Dollar. Dat de andere munten ten aanzien van het Pond ongeveer op peil blijven bewijst ook weinig nu vele landen hun monetaire politiek richten op vasthaken aan het Pond, en dus de fluctuaties daarvan meemaken. Maatgevend is zoowel nu als onder den gouden standaard tenslotte de goudbeweging. Het Equalisation Fund geeft, zooals wij zagen, op vrij omvangrijke schaal goud af, terwijl het anderzijds Dollars opneemt. Het hangt er nu maar vanaf, welke beweging sterker is. Wordt er meer goud afgegeven dan Dollars opgenomen, dan is het Pond flauw en daarnaar ziet het inderdaad uit, want men taxeert de goudafgiften hooger. Dat de goudvraag voornamelijk voor opottingsdoeleinden dient is in dit verband irrelevant, althans voor zover de vraag niet afkomstig is van binnenlandsche houders van Sterling.

* *

2. De Gulden ligt ten aanzien van alle valuta's, behalve den Dollar, sterk gedrukt. De Dollarkoers is hier tot voor kort vrijwel onveranderd gebleven, zoodat onze Gulden even flauw was als de Dollar. Anderzijds heeft in den jongsten tijd het Egalisatiefonds weer zeer omvangrijke bedragen deviezen opgenomen, eerst Dollars, daarna Ponden en Dollars en tenslotte alleen Ponden. Volgens gouden-standaardbegrippen zou dit laatste beteekenen, dat de Gulden vast ligt. Welke van beide conclusies is nu de juiste? Waarom ligt de Gulden flauw ten aanzien van de andere valuta's?

Tot voor zeer kort opereerde ons Egalisatiefonds uitsluitend in Dollars. De aankoopkoers werd onveranderd gehandhaafd ook nadat de Dollar internationaal voortdurend flauwer kwam te liggen. Daarmee

was dus de Gulden gedoemd de koersverhouding van den Dollar tot de andere valuta's mee te maken. Ons koersverloop ten aanzien van het Pond en andere deviezen had dus geen natuurlijk karakter meer, maar kreeg een volkomen kunstmatig karakter, kon eigenlijk niets zeggen ten aanzien van de positie van onze betalingsbalans. Sedert kort heeft het Egalisatiefonds „omgeschakeld” van Dollarinterventie op Pondenaankoop (waarover straks nader). Aanvankelijk bleef de Dollarnoteering daarbij onveranderd, later trad een kleine, maar ook betrekkelijk kleine, reactie van den Dollarkoers in. De biedkoers van het fonds voor Ponden was dusdanig hoog gesteld, dat de Dollarnoteering maar weinig daalde. Dat men den Gulden eerder aan den Dollar koppelt dan aan het Pond is volkomen logisch. Wil men een zekere depreciatie van onze valuta handhaven, dan is de Dollar tenminste een aan goud gebonden plechtanker. Men zou dus eerder zich oververwonderen, dat men na „omschakeling” op Pondeninterventie den Dollarkoers — zij het weinig — liet zakken, want de noteering van 1.807/s had men voorheen ook gehandhaafd, terwijl internationaal de Dollar ongeveer op gouduitvoerpunt stond. Geconcludeerd kan in elk geval worden, dat de koersverhouding van den Gulden een kunstmatigen inslag had. Zooals wij voor het Pond stelden geldt het ook voor den Gulden: beslissend voor de vraag of ons devies flauw of vast is blijft niet de koers maar de goudbeweging. Het Egalisatiefonds heeft omvangrijke bedragen deviezen en dus indirect goud gekocht, de Gulden is dus zeer vast!

* * *

3. De hiervoor aangeroerde kwestie van het „omschakelen” van de interventie van ons Egalisatiefonds op Ponden is een probleem op zichzelf, dat bij oppervlakkige beschouwing moeilijk is op te helderen, maar zelfs bij nadere analyse nauwelijks te verklaren is. Het Egalisatiefonds koopt deviezen alleen met de bedoeling om die in goud om te zetten, hetgeen dan ook steeds geschiedde. De eenige reden voor een omschakeling, die men zich zou kunnen denken, is dus: of dat tegen Dollars geen goud op dezelfde voorwaarden als voorheen meer te krijgen is, of dat omzetting van Ponden in goud dat goud op voordeliger voorwaarden doet verwerven. Zolang van het eerste niets bekend is moet men dus het tweede aannemen. Men stuit dan echter op de volgende moeilijkheid.

Geruimen tijd was de goudprijs in Londen lager dan de „shipping-parity” van den Dollar (voor omschrijving van dit begrip zie boven). In dien tijd kocht ons fonds steeds Dollars. Op het oogenblik is de goud-fixing in Londen op een dusdanige basis, dat als regel een belangrijk agio boven die „parity” wordt behaald. Onder die omstandigheden moet het dus thans relatief voordeliger zijn Dollars te koopen en in goud om te zetten in vergelijking met destijds. En wanneer men nu op Pondenaankoop overgaat, dan rijst dus de vraag: is er een reden om thans goud op minder voordelige basis aan te koopen dan voorheen, of: waarom werd, wanneer nu die aankoop wenschelijk is, niet a fortiori deze weg bewandeld toen goud in Londen relatief nog belangrijk goedkoper was? Wanneer men niet precies met de ins and outs van de politiek van het fonds en de verhouding tot de Egalisatiefondsen in Londen en New-York op de hoogte is, moeten deze vragen onbeantwoord blijven.

Resumeerend zien wij, dat de huidige verhoudingen terzake van de wisselkoers-beïnvloeding wel een heel andere diagnose-basis scheppen dan onder den gouden standaard, terwijl de koersbeweging ten aanzien van de werkelijke situatie vaak meer schijn dan wezen beteekent, en voorts allerlei schijnbare en soms wezenlijke anomalieën uit die huidige verhoudingen voortvloeien.

C. A. Kl.

HET RESULTAAT DER RUBBERRESTRICTIE.

Nadat wij het vraagstuk van de rubberrestrictie in een vorig nummer van dit tijdschrift principieel hebben gezien, willen wij thans aan de hand van bijna 3½ jaar ervaring met die restrictie het resultaat daarvan onderzoeken en dan tevens de vraag overwegen, of een verlenging van de beperkingsregeling, nu zij eenmaal bestaat, ook al is het resultaat niet gunstig, toch niet de voorkeur verdient boven een uiteenvallen na een periode van 4½ jaar inbinden.

Terugblik op prijsverloop.

De restrictie-regeling is op 1 Juni 1934 in werking getreden, doch reeds lang voordien werd zij door de markt verdisconteerd met als gevolg, dat in 1933 reeds een kentering in de prijsbeweging intrad. Nu mag daarbij niet uit het oog worden verloren, dat in 1933 tevens in de voornaamste landen een verbetering in de algemeene bedrijvigheid is ingetreden, die o.m. leidde tot een sterke vergroting van het verbruik van rubber (van 689.800 ton in 1932 tot 818.400 ton in 1933). De automobielpeductie in de Vereenigde Staten bewoog zich voor het eerst wederom in stijgende lijn en hoewel het aantal geregistreerde wagens op 31 December 1933 het kleinste sedert 1927 was, was er dus toch reeds een kentering merkbaar (autoproductie 1932 1.371.000 wagens, 1933 1.920.000). Ondanks de toegenomen algemeene bedrijvigheid blijven de indexcijfers voor Indische uitvoerproducten en grondstoffen in het algemeen, zij het langzamer, dalen, terwijl rubber daarentegen gemiddeld in 1934 het dubbele geldt van 1933.

Deze ontwikkeling heeft het artikel gemeen met tin, zilver en crossbred-wol 50 's, doch deze hebben het lang niet in die mate. Daarbij mag niet vergeten worden, dat rubber ook een der goederen is geweest, die het verst in prijs zijn gedaald. Het kan niet worden ontkend, dat de restrictie den prijs op een belangrijk hooger niveau heeft gebracht, nl. gemiddeld van 3¼ d. in 1933 tot 6⁷/₃₂ d. in 1934 of wil men het in goud, van 2⁷/₃₂ tot 3²⁷/₃₂ goudpence.

Nu moet daaraan dadelijk de vraag worden verbonden of een dergelijk prijsniveau den producenten redelijke winst — gevolg van den redelijken prijs, een der doeleinden van de restrictie — heeft gebracht. Een redelijke winst houdt meer dan een terugontvangen van de in verband met de productie gebrachte offers met inbegrip van vergoeding voor het aan de productie medewerkend vermogen, in. Deze vraag nu moet, voor zoover wij het kunnen overzien, ontkennend worden beantwoord.

Weliswaar moet toegegeven worden, dat een enkele producent met winst heeft kunnen werken, natuurlijk de categorie van de bevolkingsrubber en daarmede overeenkomende producenten — die alleen maar tappen indien het voordeel beteekent — daargelaten, doch als vaststaand moet worden aangenomen, dat de productie voor de meerderheid der ondernemingen weliswaar een versterking van de vermogenskracht, doch geen winstgevende exploitatie beteekende. Dit blijkt uit de uiterste soberheid, die op de ondernemingen in acht is genomen. In 1935 bracht de restrictie met betrekking tot den prijs al weinig meer succes; de gemiddelde prijs is zoowel in Sterling als in goud lager, ondanks de maatregelen van het internationale rubbercomité om den uitvoer en daarmede de productie scherper te beperken, wat de tendens tot stijging van de kostprijzen had. In 1936 zet dan een prijsstijging in, die den prijs opvoert tot 10 d. Sterling aan het einde van dat jaar en even tot iets boven de 13 d. in 1937. Dat hierbij de redelijke prijs is overschreden, blijkt uit de maatregelen, die het comité sedert October 1936 heeft genomen om de uitvoeren grooter te doen worden. Dit wat het prijsverloop betreft. Nu moet daarbij dadelijk worden aangeteekend, dat in 1936 en 1937 de algemeene conjunctuur en de door haar gewekte verwachtingen grooten invloed op het prijsverloop hebben gehad,

wat ook anders het geval zou zijn geweest; dit blijkt wel hieruit, dat alle maatregelen om de prijsstijging tegen te gaan, vergeefs zijn geweest. Van een prijsstabiliseerende werking van de restrictie kon geen sprake zijn, gezien den grooten invloed van de algemeene conjunctuur, en is dan ook geen sprake geweest. Van het verkrijgen van een redelijke winst door prijszetting evenmin, tenzij dit zoo zou moeten worden opgevat, dat *in doorsnee over de jaren* een redelijke winst moet kunnen worden behaald, van welke opvatting wij zelf de juistheid echter betwijfelen.

Betekenis der voorraden.

Nu kan men betoogen, dat de aanvankelijke ongunstige prijsbeweging werd veroorzaakt door de te grote voorraden welke op de markt lagen en inderdaad moet worden toegegeven, dat deze groot waren in 1933 en nog zijn toegenomen in 1934 door de geleidelijke invoering der restrictie, doch in 1935 zijn zij sterk verminderd en desondanks kon het gemiddelde prijspeil van 1934 in het midden van het jaar niet gehandhaafd blijven, doch werd eerst in October weder bereikt. Bovendien, in verhouding tot het verbruik waren de voorraden in 1935 ongeveer even groot als in 1930, doch was het prijsniveau te Batavia — dus nog goudpariteit — gemiddeld ongeveer 40 pCt. lager, terwijl het slechts 20 pCt. hooger was dan in het jaar, waarin de voorraden in verhouding tot het verbruik hun hoogterecord hadden.

Werking der restrictie.

Duidelijk volgt hieruit, naar het ons voorkomt, dat de restrictie weliswaar het prijspeil heeft verhoogd, doch dat dit resultaat toch voor een kunstmatig beïnvloeden niet overgroot is geweest. Dit is ook volkomen markttechnisch te verklaren, omdat, nadat de restrictie in eerste instantie haar invloed heeft geëffend, deze verder in een tijd van pessimisme uitsluitend prijsdrukkend kan zijn, zooals zij in een periode van optimisme psychologisch stimulerend moet werken. Immers, in tijden van algemeen pessimisme ziet men van alles in de eerste plaats de schaduwzijden en dan houdt men bij elke beslissing van het comité allereerst rekening met wat zij voor ongunstigs inhoudt; in tijden van optimisme zoekt men juist den anderen kant. Daaraan kan het comité niets doen, doch dit is een uitvloeisel van het feit, dat andere menschen — de markt — den toestand mede beoordeelen.

Men kan niet ontkennen, dat de restrictie op een psychologisch juist moment werd ingevoerd — periode van stijgend verbruik — doch niettegenstaande het verbruik in 1934 sterk gestegen is en zich in 1935 op het bereikte niveau nagenoeg heeft gehandhaafd, kon de prijs verder niets uitrichten. De verbruikscijfers voor 1932, 1933, 1934 en 1935 waren achtereenvolgens, volgens het bulletin van het Internationaal Rubbercomité, 689.800, 818.400, 939.100 en 937.700 ton.

Deductief te gaan afleiden hoe de prijs zonder restrictie zou zijn geweest, is onmogelijk; alleen kan worden vastgesteld, dat in 1933 evenwicht tusschen voortbrenging en verbruik was bereikt en dat dus de vermeerdering van het laatste eveneens tot een zekere, wij moeten aannemen kleinere, prijsstijging zou hebben geleid. Doch in 3 jaren tijds zou aan productie-capaciteit verloren zijn gegaan en zouden de offers om nog niet verloren tuinen weer in exploitatie te nemen en de organisatie der productie wederom op te bouwen, niet gering zijn geweest. Zelfs in de bevolkingstuinen met hun dicht plantverband vergde het openmaken der tuinen belangrijken tijd en in de met ruimer verband geplante ondernemingstuinen zou dit zeker niet minder zijn geweest. Dus ook zonder restrictie waren de voorwaarden voor een prijsstijging — toenemend verbruik en tijdelijke inelasticiteit in de aanpassing van de productie — aanwezig. Daartegen mag niet worden aangevoerd, dat in zoo-

danig geval de productie der bevolkingsrubber sterk zou zijn toegenomen, want, zou deze stelling juist zijn — en wij willen haar zeker niet zonder meer verwerpen — dan houdt dit in, dat er inderdaad door deze restrictie eenvoudig een discriminatie van belangen heeft plaats gehad, die economisch bezwaarlijk kan worden verdedigd.

De jaren 1936 en 1937 zijn jaren van sterk toenemend verbruik; voor 1936 wordt dit met 1.017.156 ton in het bulletin van het Internationale Rubbercomité opgevoerd, voor 1937 mag het om en nabij de 1.100.000 ton worden geschat; Symington & Wilson hebben voor 1937 reeds een cijfer van 1.200.000 ton genoemd.

Dit is inderdaad een ongekennde ontwikkeling; in enkele jaren van 689.800 tot 1.100.000 ton, waaraan vooral de automobiellindustrie heeft medegewerkt. Zoowel in Amerika als elders heeft deze een ongekennden opbloei beleefd; in het eerste land zal dit jaar wederom het vorig record worden benaderd (1929 met 5.358.000, 1937 met ongeveer 5.000.000), elders zal een nieuw record worden gevestigd.

Doch gezondheid van den bedrijfstak is tot nu toe niet verkregen; de potentiële productie, voor 1937 op meer dan 1.350.000 ton te taxeerden, kon ook dit jaar niet worden bereikt. En daarnaast heeft de geregenereerde rubber haar oude plaats wederom vergroot en de andere vervangers zijn intensief bezig zich een plaats te verwerven, terwijl elders rubberleverende planten worden gecultiveerd, die in de toekomst nog meer aanbod zullen veroorzaken, resp. vraag absorbeeren.

En thans, ondanks deze gunstige omstandigheden en ondanks het feit, dat de uitvoeren het verbruik in 1937 vermoedelijk slechts relatief weinig zullen overschrijden, is de prijs in korten tijd tot ongeveer 7 d. of met ongeveer 45 pCt. gedaald.

Verdere vooruitzichten voor verbruik en productie.

Wij kunnen daaromtrent geen voorspellingen doen, moeten alleen drieërlei in het oog houden en wel in de eerste plaats, dat, gelijk bij de automobiellindustrie, ook voor de rubber een periode van grootere stabiliteit bij de spitsvraag kan komen; in de tweede plaats, dat de vooruitzichten voor de Amerikaansche automobiellindustrie voor 1938 niet zoo gunstig zijn, niet alleen tengevolge van de weifeling in de algemeene conjunctuur, doch ook omdat 1938 een jaar is, waarin minder automobiellen moeten worden vervangen, terwijl in 1937 reeds op de consumptie-1938 is vooruitgelopen. Daarnaast komen dan in de derde plaats de vervangers voor rubber, die zeer actief zijn; wij willen echter aannemen, dat wat uit dezen hoofde verloren gaat, tengevolge van de rubberresearch kan worden herwonnen, hetgeen, naar het ons voorkomt, zeker niet pessimistisch voor de resultaten van de laatste is.

Tenzij de algemeene conjunctuur zich in 1938 opwaarts zou bewegen, gelooven wij, dat de vooruitgang in het rubberverbruik hoogstens zeer geleidelijk zal gaan, doch het zou ook niet onmogelijk zijn, dat 1937 weer een spitsjaar zal blijken te zijn. Van de productie-capaciteit — waaromtrent de gegevens kunnen worden vastgesteld — staat wel vast, dat zij in 1938 de 1.400.000 ton zal halen, geheel afgescheiden dus van reclaimed en synthetische rubbers en andere vervangers. Er is dus een teveel aan productie-capaciteit en dit teveel is niet noodzakelijk onder de tegenwoordige omstandigheden. Tenzij de consumptie bereid is zich daarvoor een offer te getroosten — hetgeen bij de tegenwoordige structuur der markt niet kan worden bereikt — heeft een aanhouden van dit teveel geen reden. Nu de restrictie geen aanpassing heeft kunnen bereiken, omtrent de toekomst alleen maar valt vast te stellen, dat een grootere productie-capaciteit tegenover een onbekend verbruik staat en de consumptie geen offer voor de te groote capaciteit wenscht te brengen, zal dit teveel door een selectie

van het beste productie-areaal moeten verdwijnen. Men zou ons kunnen tegenwerpen, dat het verbruik wel een premie betaalt door den relatief hooger prijs, dien de restrictie heeft gebracht, doch deze tegenwering houdt geen steek, omdat de restrictie zelf — men vergelijk de jaren 1934/1936 — geen extra-winstgevend prijspeil heeft teweeggebracht. Men kan erover twisten wat een redelijke prijs is, doch vast moet staan, dat deze voor de *geheele* productie redelijk moet zijn, omdat het grootelijks onlogisch zou zijn winstgevende productie te onderdrukken om verliesbrengende voortbrenging te handhaven. Het offer van het te groote productie-areaal wordt van producenten en wordt zelfs van hen in hoeveelheid gelijkelijk, economisch discrimineerend gevraagd, hetgeen volkomen in strijd is met de grondslagen van onze ondernemingswijze ordening.

Men kan er ons voorts aan herinneren, dat de aanpassing van het aanbod aan de vraag — mede een der doelstellingen van de restrictie — inhoudt, dat er, zooals wij zelf hebben gesteld, een teveel aan productie-capaciteit moet zijn. Dit is waar, doch even waar is, dat deze doelstelling in onze ordening even misplaatst als onmogelijk is. Misplaatst, omdat in principe nog ieder voor zijn eigen belangen heeft te waken — zij het dat andere tendenzen steeds meer *nationaal* naar voren treden — onmogelijk, omdat niemand weet hoe het verbruik zich, zolang dit niet geordend is, in de toekomst zal ontwikkelen, terwijl bij elke onverwachte sterke vermeerdering van de vraag de productie, indien aanpassing op een bepaald moment zou zijn verkregen, eerst na eenige jaren aan die vergroote vraag zou kunnen voldoen.

Deze restrictie moet als een belang voor producenten gezien worden en dan heeft zij in stand gehouden wat in hun belang had moeten verdwijnen, zonder producenten, die inderdaad moesten produceeren om het aanbod te brengen, de winst te geven, om welke het geheele geval is opgezet. De offers, die zijn gevraagd van de beste producenten, hebben gediend om niet noodzakelijke producenten een economisch ongemotiveerde bate te brengen en het werkelijke saneringsproces te bemoeilijken. Daarmede is van economisch standpunt een oordeel geveld over deze beperkingsregeling, zonder dat wij thans in een individuele beschouwing van de verschillende categorieën producenten behoeven te treden.

Outsiders en vervangers.

Dat thans de outsiders nog geen belangrijke rol spelen, is waar, doch zegt niets voor de toekomst; zij — en dan begrijpen wij mede de vervangers in — vormen alleen maar een gevaar, dat grotere offers kan gaan eischen van de economisch-werkende producenten, en de omvang van dit gevaar kan door niemand worden overzien. Bij een te groote productie-capaciteit is research onder alle omstandigheden noodig, zoodat dit geen argument voor een restrictie kan zijn, te minder omdat aan de andere zijde, bij de vervangers een research staat, die niet in de eerste plaats streeft naar nieuwe toepassingen, doch naar vervanging van de rubber. Van de verschillende kwaliteiten buna worden o.a. vervaardigd — wij geven een opsomming, zonder ons aan een beoordeeling te wagen — banden, vloerbedekking, warmwaterkruiken, hakken, schoenen, mantelstof, beschermkleding, accu-kasten, „hardgummi“-platen, buizen, bekleeding van machine-deelen, transportbanden en kabels, auto-onderdeelen, zadels en technische artikelen, zooals verschillende soorten slangen. Naast thiokol in de Vereenigde Staten, andere synthetische rubber in Rusland, Tsjecho-Slowakije en Italië en het buna in Duitschland kent men in het laatste land aan nog andere kunststoffen de eigenschap toe rubber in bepaalde toepassingen te vervangen; wij noemen, alweer zonder een oordeel te geven, de igelieten, luvican, ippanol, vinifol, plexigum en stabol.

Nu kan men zich op het standpunt stellen, dat de

productie hiervan toch wel te duur zal zijn, het is nog maar een beginstadium en wij verkeerden absoluut in het onzekere over wat massaproductie hier kan brengen.

Wij mogen echter aannemen, dat een der oorzaken, dat zoo intensief naar vervangers wordt gestreefd, is de relatief hooge prijs van het natuurlijke product en dat die hooge prijs dus op zichzelf niet alleen het verbruik niet heeft bevorderd, doch zeker een deel verbruik in de toekomst dreigt verloren te doen gaan.

Conclusies.

Vatten wij ons betoog samen, dan moet vastgesteld worden,

1o. dat de restrictie tot een verhooging van het prijsniveau heeft geleid;

2o. dat de prijsstijging, door de restrictie veroorzaakt, onvoldoende is geweest om allen aan de productie medewerkenden producenten een redelijke winst te brengen;

3o. dat verliesbrengende productie-capaciteit en belooning kon verkrijgen (overdracht van licenties);

4o. dat deze prijsstijging echter anderzijds het ontstaan van vervangers heeft bevorderd en dus als zoodanig een vergrooting van het verbruik heeft belemmerd;

5o. dat tot nu toe het verbruik niet de potentieele productie heeft bereikt;

6o. dat daarvoor een der factoren is, dat de hogere prijs de productie van geregenereerde rubber heeft vergroot, aangezien hier inderdaad causaal verband bestaat (verbruik regeneraat in de Vereenigde Staten in 1932 77.500, 1933 85.000, 1934 100.600, 1935 117.500, 1936 141.486, 1937 naar schatting 160.000 ton);

7o. dat de doelstelling bij deze restrictie van aanpassing van vraag en aanbod alleen te verwezenlijken is voor zoover er een teveel aan productie-capaciteit is, echter dwingt tot de onmogelijke situatie van een bevorderen van overproductie;

8o. dat bij het logisch volgen van den thans ingeslagen weg deze restrictie mitsdien nooit een sanering kan brengen, doch veeleer tot een verergering van de kwaal dreigt te leiden.

Onze meening, zooals wij deze principieel hebben gesteld, wordt, naar het ons voorkomt, door de feiten gedurende 3½ jaar restrictie zeker niet weerlegd, in velerlei opzicht zelfs eerder versterkt.

Verlenging wenschelijk?

Het antwoord op deze vraag ligt reeds in het voorafgaande opgesloten en toch kunnen wij ons voorstellen, dat tal van producenten liever het risico van die verlenging nemen dan in 1938 tot een beëindiging over te gaan. In de eerste plaats, omdat, zooals wij hebben betoogd, de restrictiejaren tot een algemeene financieele versterking hebben geleid, zoodat de strijd, die in 1933 voorloopig nagenoeg uitgestreden was, opnieuw zou moeten beginnen; deze zou daardoor eerder zwaarder worden, omdat over de geheele linie producenten hun productie-apparaat in de vorige crisis hebben versoberd en het gevecht derhalve op een lager prijspeil zou moeten worden gestreden en daardoor dus meer van de krachten der goede producenten zou vergen. Onder deze omstandigheden wordt de strijd moeilijker en kostbaarder. Daarbij komt dat, bedriegen de voortteekenen niet, het in het geheel niet onmogelijk is, dat wij aan den vooravond staan van een economische inzinking, althans van een stabiliteit, en ook hierdoor wordt, bij een toenemende potentieele productie het moment om een restrictieregeling op te heffen niet alleen psychologisch slecht, doch ook feitelijk onjuist. Immers, de reactie zal er slechts door worden versterkt en de strijd, omdat alle producenten financieel sterker zijn geworden, verzwaaard.

Men behoeft in het geheel niet blind te zijn voor de nadeelen en gevaren van deze restrictie om haar

onder de komende omstandigheden toch te prefereeren boven een uiteenvallen op het verkeerde moment en ook wij zouden, ondanks alles, zeker aarzelen om thans een dergelijke opheffing te propageeren. Het verloop van den, naar onze meening onjuisten, weg tot gezond maken, het niet kunnen bereiken van evenwicht tijdens het herstel wettigen zeker niet het thans opheffen van een restrictie met een vernieuwden strijd op leven en dood. Wellicht, dat 1938 nog factoren kan brengen, die een anderen kijk op de zaak geven, doch tot zoolang zouden wij de aan het hoofd van deze paragraaf gestelde vraag zeker niet ontkenkend durven beantwoorden. J. F. H.

DE JAARVERSLAGEN BETREFFENDE DEN RIJKSPOST-CHÈQUE- EN GIRODIENST EN HET GEMEENTELIJK GIROKANTOOR TE AMSTERDAM.

In September jl. verschenen de hierboven genoemde verslagen over het jaar 1936 vrijwel gelijktijdig, welke omstandigheid er onwillekeurig toe leidt, dat men zich in vergelijkende beschouwingen gaat verdiepen omtrent de organisatie, den omvang en de exploitatie-uitkomsten van deze door de Overheid verzorgde giro-instellingen.

Beide diensten bewegen zich wat de hoofdoorzaken betreft volkomen op hetzelfde terrein, met dien verstande, dat het Amsterdamsche kantoor vanzelfsprekend meer plaatselijk is georiënteerd. In den aard van zijn werkzaamheden brengt dit echter geen wijziging, zoodat aan de vergelijkbaarheid van de gegevens geen afbreuk wordt gedaan.

Tot juist begrip van hetgeen volgt moge er aan worden herinnerd, dat de rijksgirodienst aanvankelijk in gedecentraliseerden vorm werd ingevoerd, welke organisatie evenwel zeer kostbaar bleek te zijn en ook overigens bezwaren medebracht, weshalve zij reeds vrij spoedig (in 1924) werd losgelaten. De ontwikkeling van het gemeentelijk giroverkeer leidt practisch in de richting van een gedecentraliseerd stelsel, hetwelk voor den rijksdienst was verworpen. Ter vermijding van de daaruit voor de gemeenschap voortvloeiende nadeelen, voornamelijk van geldelijken aard, heeft de Regeering, na zich door een commissie onder voorzitterschap van Dr. E. Heldring te hebben doen voorlichten, in 1936 de totstandkoming van de Giro-wet bevorderd, waarbij regelen voor het openbare girowezen worden gesteld. Omtrent de mate, waarin een gedecentraliseerd giroverkeer hogere kosten medebrengt, kan de volgende vergelijking van de gegevens betreffende het gemeentelijk girokantoor te Amsterdam en den rijksdienst een beeld geven.

Opgemerkt kan worden, dat ondanks de gelijksoortigheid van den aard van de te verrichten diensten de technisch-administratieve opzet op beide genoemde kantoren aanmerkelijk verschilt. Speelt bij den rijksgirodienst de handbewerking van de in hun wezen eenvoudige boekingswerkzaamheden nog een belangrijke rol, bij het gemeentelijk girokantoor is een ver doorgevoerde mechanisatie in toepassing gebracht. De mechanische hulpmiddelen in de administratie van den rijksgirodienst worden voornamelijk gevormd door een groot aantal al- en niet-saldeerende telmachines, het gemeentelijk girokantoor daarentegen maakt gebruik van boekhoudmachines, fotografie, ponskaartenmachines, e.d.m. Dit ingrijpende verschil komt tot uiting bij de bestudeering van de kapitaals-uitgaven, waaruit blijkt, dat het gemeentelijk girokantoor in den loop van den tijd in kantoorinventaris en werktuigen, met uitzondering van meubilair en niet medegerekend de huur van de ponskaarteninstallatie, die niet gekocht kan worden, een bedrag van rond f 530.000,— heeft geïnvesteerd, terwijl de rijksgirodienst voor machines en werktuigen een bedrag van ongeveer f 340.000,— heeft besteed. Als daarbij in aanmerking wordt genomen, dat het aantal rekeningen bij het gemeentelijk girokantoor ongeveer 20 pCt. van het aantal postrekeningen belooft en

de daarop in 1936 verrichte boekingen nog geen 10 pCt. uitmaken van die in hetzelfde tijdvak uitgevoerd op de postrekeningen, dan toonen deze cijfers duidelijk aan, dat de technische installatie van het gemeentelijk girokantoor zoowel in absoluten als in relatieven zin veel grooter is dan bij den girodienst.

Het spreekt vanzelf, dat voor een vergelijking van de kosten van het giroverkeer het uiteindelijk resultaat, zooals dit in het winst- respectievelijk verliescijfer op de balansen van de beide diensten tot uitdrukking komt, buiten beschouwing kan blijven. Winst of verlies mag belangrijk zijn voor de financiën van de lichamen, die de diensten exploiteeren, en is dit inderdaad in hooge mate, voor een vergelijking van de efficiency van de bedrijfsuitoefening is deze uitkomst van geen belang. Immers het uiteindelijk resultaat wordt beïnvloed door allerlei factoren, welke met de bedrijfskosten practisch geen verband houden. Wanneer, om een voorbeeld te noemen, de rijksgirodienst de in effecten belegde gelden zonder of tegen een zeer geringe rentevergoeding ter beschikking van de Schatkist zou moeten stellen, dan zouden de kosten van de dienstuitvoering precies dezelfde blijven, doch het thans bereikte winstcijfer zou omslaan in een groot verlies. Voor het gemeentelijk girokantoor geldt mutatis mutandis hetzelfde.

* * *

Het gemeentelijk girokantoor vermeldt in het verslag over 1936 enkele vergelijkende cijfers betreffende de jaren 1926 en 1936. Zij zijn met eenige aanvulling in het navolgende overzicht opgenomen, waarin tevens de overeenkomstige aantallen en bedragen van den rijksdienst zijn aangegeven. Terwille van een zoo zuiver mogelijke vergelijking zijn in deze laatste de cijfers betreffende de boekingen wegens rechten en geleverde formulieren *niet* begrepen, aangezien het gemeentelijk girokantoor geen rechten heft en de formulieren kosteloos levert.

	1926:	Gem. girokantoor	Rijksdienst
Boekingen:			
aantal		2.743.995	23.083.219
bedrag	f 1.764.216.805,—	f 10.197.816.534,—	
Rekeningen		28.828	120.037
Ambtenaren		118	856
1936:			
Boekingen:			
aantal		7.754.504	82.183.600
bedrag	f 1.670.414.176,—	f 14.556.600.244,—	
Rekeningen		58.558	288.500
Ambtenaren		208	1.250

Uit dit overzicht blijkt, dat van 1926 op 1936:

1. het totaalbedrag van de boekingen bij het gemeentelijk girokantoor met pl.m. 5 pCt. is *gedaald*, bij den girodienst met pl.m. 42 pCt. is *gestegen*, een omstandigheid overigens, welke voor de bedrijfskosten van geen beteekenis is;

2. het aantal boekingen bij het gemeentelijk girokantoor met 182 pCt., bij den rijksdienst met 256 pCt. is toegenomen;

3. het aantal rekeningen bij het gemeentelijk girokantoor met 103 pCt., bij den rijksdienst met 140 pCt. is gestegen;

4. het aantal ambtenaren bij het gemeentelijk girokantoor een vermeerdering van 76 pCt., bij den rijksdienst daarentegen van 46 pCt. aanwijst.

Voor een juiste beoordeeling moet er te dezen aanzien nog op worden gewezen, dat de toeneming van het aantal ambtenaren bij den rijksdienst uiteraard beneden evengenoemd percentage zou zijn gebleven, wanneer de procentueel vermeerdering van het aantal boekingen en van het aantal rekeningen gelijk zou zijn geweest aan die bij het gemeentelijk girokantoor. In dit geval zou de toeneming op $\frac{182}{256} \times 46 = 33$ pCt. respectievelijk $\frac{103}{140} \times 46 = 34$ pCt. kunnen worden gesteld, indien aangenomen wordt, dat zij evenredig is aan de vermeerdering van even-

bedoelde aantallen. Geheel juist is deze suppositie uiteraard niet, doch de bestaande fractioneele onnauwkeurigheid in deze is stellig voldoende gecorrigeerd als het cijfer 33 resp. 34 tot 40 pCt. wordt verhoogd, in vergelijking waarmede de personeelstoening bij het gemeentelijk girokantoor bijna het dubbele is.

* * *

Vanzelfsprekend moet de bovenbedoelde omstandigheid ook tot uitdrukking komen in het gemiddeld aantal *per ambtenaar* uitgevoerde boekingen. Eenvoudigheidshalve bij beide diensten uitgaande van den stand van het personeel op 31 December, hetgeen wel niet geheel nauwkeurig is, doch aan de onderlinge vergelijkbaarheid van de uitkomsten niet tekort doet, was dit aantal:

	in 1926	in 1936
voor gem. girokantoor	23.300	37.500
„ rijksgirodiensd	27.000	65.700

Bij beschouwing van deze cijfers blijkt, dat die voor laatstgenoemden dienst gunstiger zijn dan voor het gemeentelijk girokantoor en voorts, dat de verhouding zich bovendien van 1926 tot 1936 aanzienlijk in het voordeel van den rijksdienst heeft gewijzigd. Deze ontwikkeling schijnt ook voor de toekomst niet van betekenis ontbloot, omdat zij is bereikt met een veel kleinere mechanische outillage dan die van het gemeentelijk girokantoor en het gebruik van een breede zoom jeugdige en daardoor betrekkelijk goedkope arbeidskrachten bij den rijksdienst.

* * *

Wij willen thans nagaan in hoeverre de in het bovenstaande naar voren gebrachte factoren tot uitdrukking komen in den kostprijs van de handelingen bij elk der betrokken diensten. Te dien einde volgt een in enkele hoofden samengevat overzicht van de lasten der exploitatie over 1936, uitgaande van de gegevens, zoals deze door de beide diensten in hun jaarverslagen worden gepubliceerd. Opgemerkt zij, dat bij de vaststelling van de personeelskosten de bijdragen van het personeel voor pensioen zoowel voor den rijksdienst als voor het gemeentelijk girokantoor in mindering zijn gebracht. Voor laatstgenoemd kantoor zijn voorts de bedragen der rentevergoeding, in totaal f 445.147,59, geheel buiten beschouwing gelaten. Voor den rijksdienst zijn echter wel opgenomen de kosten van aanmaak van geldswaardige formulieren, hoewel dit bedrag ten volle aan de gebruikers van den dienst in rekening wordt gebracht en dus door dezen wordt gerestitueerd. Het gemeentelijk girokantoor verstrekt bedoelde formulieren evenwel gratis, weshalve het overeenkomstige bedrag ter verkrijging van een zoo zuiver mogelijke vergelijking ook bij den rijksdienst als een exploitatie-uitgave is aangemerkt.

	Rijksdienst	Gem. Girokantoor
Personeelskosten	f 1.480.515,65	f 387.058,83
Kantooronkosten (drukwerk, verwarming, verlichting, enz.) ..	„ 118.595,92	„ 71.893,49
Onderhoud en afschrijving gebouwen, machines, meubil., enz. ..	„ 74.941,01	„ 60.017,55
Diverse kosten	„ 7.718,66	„ 29.166,19
Geldswaardige formulieren	„ 388.805,92	—
Uitkeeringen aan den Staat wegens rente en premii	„ 51.037,47	—
Vergoedingen aan den postdienst wegens:		
a. aand. kosten dienstuitvoering ..	„ 1.687.875,11	—
b. portvrijdom	„ 725.069,—	—
Totaal	f 4.534.558,74	f 548.136,06

In verband met de aantallen in 1936 verrichte handelingen blijken de kosten van een boeking bij den rijksgirodiensd 5.51 cent, bij het gemeentelijk girokantoor 7.07 cent te hebben bedragen. De uitkomst is voor laatstgenoemd kantoor mitsdien 1.56

cent per boeking of 28 pCt. *hooger* dan, voor den rijksdienst, of met andere woorden, wanneer de door het gemeentelijk girokantoor verrichte betalingen door den rijksdienst zouden zijn uitgevoerd zouden de kosten daarvan ruim f 120.000,— *minder* hebben bedragen dan thans het geval is geweest.

In feite geven de genoemde cijfers het verschil in kosten nog niet geheel juist weer. Een belangrijke factor is daarin niet verdisconteerd en wel de omstandigheid, dat het aantal kastransacties (stortingen en cheques) verhoudingsgewijs bij den rijksdienst veel grooter is dan bij het gemeentelijk girokantoor, namelijk 20.597.533 of 25 pCt. van het totale aantal boekingen tegen 526.307 of nog geen 8 pCt. van het totaal.

Uit de kostenopstelling blijkt, dat voor de uitvoering van deze kastransacties door den rijksdienst een bedrag van rond f 1.688.000 aan den postdienst is moeten worden vergoed. Als hierbij nog in aanmerking worden genomen de kosten van de controle op de verrichtingen van de ruim 300 postkantoren, welke in de andere in de opstelling vermelde posten zijn begrepen, dan zal het duidelijk zijn, dat de uitvoering van de hierbedoelde betalingen voor den dienst onevenredig duur zijn.

Toch zijn deze betalingen in de in het voorgaande vermelde cijfers steeds voor één boeking geteld, vanzelfsprekend zoowel bij die betreffende het gemeentelijk girokantoor als bij die van den rijksdienst. Wanneer echter bij deze laatste de verhouding dezelfde zou zijn als bij het gemeentelijk girokantoor, dan zouden van het genoemde aantal betalingen door

storting of cheque $20.597.533 \times \frac{17}{25} = 14.006.323$ in

giro zijn bewerkstelligd. Het aantal boekingen bij den rijksdienst zou dan volgens de voor beide diensten toegepaste tellingswijze 96.189.923 hebben belopen en de kostprijs per boeking zou tot 4.72 cent zijn verlaagd. Vergeleken met dat van het gemeentelijk girokantoor maakt dit cijfer een verschil van 50 pCt. of anders gezegd: de kosten van de boekingen van het gemeentelijk girokantoor zouden rond f 182.000,— *minder* hebben bedragen, indien de betalingen door den rijksdienst zouden zijn verricht.

* * *

De gunstiger uitkomsten bij den rijksdienst, zoo- wel wat betreft de verhouding tusschen de toene- ming van het aantal boekingen en het aantal ambte- naren, als wat aangaat de kosten per boeking, kan een gevolg zijn van twee oorzaken, namelijk

a. de bij het gemeentelijk girokantoor toegepaste werkwijze en de daarmede verband houdende mecha- nisatie is veel minder effectief dan de werkwijze bij den rijksgirodiensd;

b. bij toeneming van het verkeer is de ontwikke- ling bij laatstgenoemden dienst in verband met den bedrijfsomvang veel gunstiger dan bij het gemeen- telijk girokantoor.

Welke van deze oorzaken tot de ontwikkeling van het in het voorgaande met cijfers geteekende beeld het meest heeft bijgedragen is uiteraard moeilijk nauwkeurig aan te geven. Ik ben geneigd aan te nemen, dat daarin de invloed van beide tot uitdruk- king komt, doch ik meen dat het niet noodig is hier- op nader in te gaan. Het feit, dat de rijksdienst goedkoper werkt, is wel niet voor ontkenning vat- baar en al zouden er wellicht nog factoren kunnen worden aangevoerd, welke de hierboven becijferde uitkomsten iets ten gunste of ten ongunste van een van de beide in bespreking zijnde diensten kunnen verschuiven, het algemeene beeld blijft ontwijfelbaar bestaan.

Dat van de andere plaatselijke diensten, alle van veel kleineren omvang, de uitkomsten in het alge- meen aanmerkelijk beneden die van het Amsterdam- sche kantoor zullen blijven, kan voorts wel als vast- staand worden aangenomen. Ik moge in deze herin-

neren aan de door den heer J. Weyer in het nummer van dit tijdschrift van 20 Juni 1936 gepubliceerde gegevens betreffende het girokantoor der gemeente Zaandam, waarin eenige leerrijke beschouwingen worden geleverd omtrent de werkelijke exploitatie-uitkomsten van genoemd kantoor. Vorenbedoelde omstandigheid, dat kleinere administraties minder economisch werken dan grootere van soortgelijken aard is van des te grooter beteekenis, omdat zij niet alleen geldt voor de bestaande diensten, doch evenzeer voor die, welke nog in het leven mochten worden geroepen.

De tijd zal uiteraard moeten leeren, welke invloed de Girowet, zooals deze uiteindelijk door de Staten-Generaal is aanvaard, zal uitoefenen op de verdere ontwikkeling van diensten als bovenbedoeld.

S. J. H. WESSELINK.

DE 5e INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER DE ARBEIDSSTATISTIEK.

Lang had men niets gehoord over de internationale conferenties van arbeidsstatistici, die vroeger vrij geregeld aan het Bureau International du Travail te Genève gehouden werden. De laatste bijeenkomst dateerde immers van 1931, indien men althans de in 1932 gehouden conferentie over de migratie, wat niet uitsluitend een arbeidsstatistische aangelegenheid is, buiten beschouwing laat.

Onlangs, eind September 1937, kwamen evenwel weder de ambtelijke arbeidsstatistici van 28 landen in Genève samen, om hun 5e conferentie te houden. Deze betrof de internationale loon- en arbeidsduurstatistiek. Nieuw was dit onderwerp niet, want het kwam zelfs reeds voor op de agenda der 1e conferentie in 1923. Maar het was gebleven bij een aantal resoluties met een zuiver facultatief karakter, waarbij aangegeven werd hoe de statistieken in de verschillende landen verbeterd, en hoe de internationale vergelijkbaarheid dientengevolge bevorderd zou kunnen worden.

De 4e conferentie van 1931 constateerde wel verbetering, maar niet in voldoende mate: sommige landen waren wel bereid meer gegevens te verzamelen, mits de andere zich daartoe ook wilden verplichten. Het B.I.T. ontwierp een ontwerp-conventie en deze maakte nu het punt van discussie der onlangs gehouden conferentie uit.

De moeilijkheid is, dat de graad van ontwikkeling van de loon- en arbeidsduurstatistiek in de verschillende landen sterk uiteenloopt. Er zijn landen waar deze statistiek al een eind op dreef is. Deze verzamelen gegevens omtrent de *verdiende* loonen en den *werkelijke* arbeidsduur. Hiertoehoe behooren behalve Nederland o.a. de Scandinavische landen, Duitsland, Engeland, Zwitserland, de Ver. Staten. Maar er zijn andere landen die op dit gebied nog niet zoover zijn en nog slechts beschikken over statistieken van *vastgestelde* loonen en van den *normalen* arbeidsduur. Sommige landen geven de voorkeur aan incidenteele, zeer gedetailleerde enquêtes, andere daarentegen hechten meer waarde aan desnoods minder gedetailleerde, maar geregeld met korte tusschenpoozen verschijnende statistieken. Om nu maar zooveel mogelijk landen in staat te stellen de ontwerp-conventie te ratificeren, werd het ontwerp in eenige deelen gesplitst, o.a. één betreffende de verdiende loonen en den werkelijk gewerkten arbeidsduur en één betreffende het vastgestelde loon en den normalen arbeidsduur. Bij de ratificatie kan één van deze beide deelen uitgesloten worden. Men behoeft zich eventueel slechts te verplichten om of het een of het ander te geven.

Het ware verkeerd te meenen dat elk dezer beide deelen een „ideaal” statistiek eischt. Ook hier worden niet meer dan bescheiden statistieken gevraagd, teneinde ratificatie niet in gevaar te brengen. Er zijn alleen maar normen vastgesteld, noodig om een

redelijke vergelijkbaarheid tusschen de statistieken van de verschillende landen te krijgen, waarbij rekening werd gehouden met de bijzondere omstandigheden van elk land en de praktische mogelijkheden van hun Statistische Diensten.

Wat de *verdiende* loonen en den *werkelijke* arbeidsduur betreft (Deel II der ontwerp-conventie) wordt slechts verlangd dat minstens eens in de drie jaar, maar zoo mogelijk met kortere tusschenpoozen, gedetailleerde gegevens over de voornaamste industrieën verzameld zullen worden, waarbij onderscheiden wordt naar geslacht en naar volwassen en jeugdige werknemers. Daarnaast moeten echter met tusschenpoozen van ten hoogste één jaar statistieken worden gepubliceerd, waarbij bovenbedoelde onderscheidingen niet gemaakt behoeven te worden.

Met het oog op onderlinge verschuivingen tusschen de werknemers van verschillend geslacht en leeftijd is het natuurlijk beter deze onderscheiding ook bij de jaarlijksche statistieken te maken en men mag dan ook wel aannemen, dat landen welke statistieken reeds beter zijn dan die welke de ontwerp-conventie vraagt, daarmede zullen blijven doorgaan. Berekend moeten worden de gemiddelde uur-, dag- of weekloonen en de gemiddelde werkelijke arbeidsduur der werklieden in elke der voornaamste bedrijfstakken. In het loon moeten begrepen zijn alle premies, die de werknemer van den werkgever ontvangt en voorts de bijdragen voor sociale verzekeringen, e.d. en de belastinggelden, welke de werkgever van het loon inhoudt. Indien mogelijk moeten aanvullende gegevens verstrekt worden over de waarde van het loon in natura, gezinstoeslagen, e.d.

Behalve de gemiddelde loonen moeten zoo frequent mogelijk ook indexcijfers berekend worden, die den algemeenen loop van de gemiddelde uurverdiensten en zoo mogelijk van het loon per dag-, week- of andere betalingsperiode weergeven, gebaseerd op de statistiek van de hierboven bedoelde verdiende loonen. Het moeten gewogen indexcijfers zijn, waarbij o.a. rekening is gehouden met het relatieve belang van de verschillende takken van nijverheid.

Deel III ziet op de loonen en op den arbeidsduur, vastgesteld bij de wet, bij collectieve arbeidsovereenkomst, arbitrale uitspraak e.d. Deze statistieken moeten met tusschenpoozen van ten hoogste 3 jaar met betrekking tot de voornaamste beroepen in de verschillende bedrijven gepubliceerd worden. Minstens eens per jaar moet er een bloemlezing uit samengesteld worden. Gegevens over de loonen voor overwerk, doorbetaling op vacantedagen, familietoelagen enz. moeten minstens elke drie jaar gegeven worden, terwijl tenslotte evenals bij de verdiende loonen, ook hier indexcijfers moeten worden samengesteld en wel minstens éénmaal per jaar.

De beide deelen II en III — deel I bevat de algemeene bepalingen — zien alleen op den arbeid in de industrie (incl. de bouwbedrijven enz.) en de mijnen. Een afzonderlijk deel IV is gewijd aan de loonen in den landbouw en ook dit deel — ofschoon het ten aanzien over de loonen minder vraagt dan bij de industrie en de mijnen en over den arbeidsduur heelmaal zwijgt — kan bij eventueele ratificatie uitgesloten worden.

In de Aanbevelingen, welke aan de ontwerp-conventie zijn toegevoegd, wordt er op aangedrongen ook loon- en arbeidsduurgegevens te verzamelen van de arbeiders in het transportbedrijf, den handel en van het overheids personeel, zoomeede van de kantoorbedienden. Voorts wordt aanbevolen een driejaarlijkse statistiek van de gemiddelde jaarloonen in de verschillende takken van bedrijf en een tienjaarlijkse statistiek voor elk der voornaamste beroepen, waarbij de werknemers ingedeeld worden naar loonrubrieken. Tenslotte acht men een statistiek van de in totaal uitgekeerde loonbedragen wenschelijk. Deze laatste is voornamelijk als koopkrachtgegeven van beteekenis.

Van belang is de bepaling dat geen cijfers behoeven gepubliceerd te worden, waardoor de gegevens betreffende een bepaalde onderneming of vestiging bekend zouden kunnen worden; een dergelijk artikel vindt men ook in de internationale conventie over de economische statistieken van 1928.

De conferentie heeft voorts nog gewezen op de wenschelijkheid tot verdere bestudeering van het verband tusschen de nominale loonen en andere arbeidsstatistieken, in het bijzonder die van de werkgelegenheid en de kosten van levensonderhoud.

Tenslotte sprak de conferentie eenstemmig de wenschelijkheid uit dat de ontwerp-conventie op de Internationale Arbeidsconferentie van 1938 behandeld zou worden en daar slechts éénmaal punt van bespreking zou uitmaken⁴⁾.

E. W. VAN DAM VAN ISSELT.

⁴⁾ Den woordelijken tekst van de artikelen van de ontwerp-Conventie vindt men in afl. 10 van het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

DE NEDERLANDSCHE RUNDVEESTAPEL IN 1936/1937.

De eenigen tijd geleden in de Staatscourant gepubliceerde gegevens omtrent de uitkomsten van de land- en tuinbouwinventarisatie, welke in Mei van het loopende jaar werd gehouden, verschaft o.a. belangrijk materiaal over onzen rundveestapel. Aangezien onze rundveestapel, als bron van de melkproductie en van een belangrijk deel van onze vleeschproductie, voor ons land van groote economische beteekenis is, kan het van belang zijn deze gegevens aan een nadere beschouwing te onderwerpen. Te meer is hiertoe aanleiding, daar de grootte en samenstelling van den rundveestapel niet alleen van historische beteekenis zijn, waar vooral ook van groot belang zijn voor de beoordeeling van de toekomstige ontwikkeling van den rundveestapel en in verband daarmee ook van de vleesch- en zuivelpositie.

Afvoeiingspercentages.

In een vorig artikel¹⁾, waarbij wij nog slechts de beschikking hadden over de inventarisatie-uitkomsten tot en met 1936, hebben wij o.a. de verwachting uitgesproken, dat een belangrijke toeneming van het aantal melkkoeien in het geheel niet tot de onmogelijkheden behoorde. Aan de hand van de toen bekende gegevens meenden wij nl. te kunnen aantonen, dat de uitgebleven daling van het aantal melkkoeien vooral een gevolg was van de belangrijke daling van het aantal jongere melkkoeien, dat op de een of andere wijze uit den melkveestapel verdween. Deze daling komt tot uiting in een belangrijke daling der door ons ingevoerde „sterftepercentages”, welke daling, zooals wij hieronder nog zullen zien, voor jongere koeien veel grooter was dan voor oudere. Bij een voortgaande daling van deze percentages kon een voortgaande stijging van het aantal melkkoeien worden verwacht. Inderdaad zijn deze percentages van 1936 op 1937 verder gedaald en kan als gevolg daarvan van 1936 op 1937 een belangrijke stijging van het aantal melkkoeien worden geconstateerd, zooals wij nader zullen zien. Teneinde mogelijk misverstand te voorkomen, zij vooraf opgemerkt, dat wij ons in het volgende zooveel mogelijk zullen bepalen tot de statistische beteekenis van de inventarisatie-uitkomsten.

Zooals gemakkelijk kan worden ingezien zijn de grootte en samenstelling van den rundveestapel volkomen bepaald door: 1e. Het aantal kalveren, dat elk jaar aan den rundveestapel wordt toegevoegd; 2e. het aantal runderen, dat elk jaar uit den rundveestapel verdwijnt, hetzij door slachting, hetzij door sterfte, als gevolg van veeziekten of andere oorzaken, hetzij eventueel door netto-uitvoer van runderen (uitvoer, verminderd met invoer). In vorige artikelen hebben wij de tweede factor aangeduid met „sterfte”

¹⁾ Zie E.-S.B. van 31 Maart jl.

en het percentage, dat het onder 2e. genoemde aantal uitmaakte van het totaal, met sterftepercentage. Van verschillende zijden werden tegen deze benaming bezwaren ingebracht, omdat zij den indruk zou kunnen vestigen, een maat aan te geven voor den gezondheidstoestand van den veestapel. Dit bezwaar inziende, zullen wij in plaats van de benaming „sterftepercentage” den ons voorgestelden naam „afvoeiingspercentage” gebruiken.

Dit afvoeiingspercentage kan als volgt worden berekend: Uitgaande van de in hoofdzaak door de practijk bevestigde veronderstelling, dat elke melkkoe, voor zoover zij wordt aangehouden, elk jaar een kalf werpt, ziet men gemakkelijk in, dat bijv. alle tweede kalfskoeien, voor zoover deze niet uit den melkveestapel zijn verdwenen, een jaar later derde-kalfs melkkoeien geworden zijn. Door aftrekking vindt men derhalve het aantal tweedekalfs-melkkoeien, dat is afgevloeid; in procenten van het oorspronkelijke aantal tweede-kalfskoeien vinden wij dan het afvoeiingspercentage.

Met behulp van enkele veronderstellingen, is de berekening van dit percentage ook uit te breiden tot het totale aantal melkkoeien, en wel op de volgende wijze: Van het totale aantal melkkoeien, dat op een gegeven tijdstip aanwezig is, kan men aannemen, dat daarvan een jaar later alleen die melkkoeien overgebleven zijn, die dan twee of meer kalveren hebben geworpen, hetgeen gelijk is aan het totale aantal dan aanwezige melkkoeien, verminderd met het aantal eerste-kalfskoeien. Men kan derhalve berekenen het aantal melkkoeien, dat in een jaar tijds verdwenen is, hetgeen in procenten van het oorspronkelijk aanwezige totale aantal melkkoeien, wederom het afvoeiingspercentage oplevert.

Tenslotte kan men het afvoeiingspercentage ook nog voor het totale aantal runderen berekenen, hetgeen op een iets andere wijze geschiedt, en wel door vergelijking van het totale aantal runderen in het eene jaar met het totale aantal runderen in het daaropvolgende jaar, met aftrek van alle runderen, die den leeftijd van één jaar dan nog niet hebben bereikt. Het verschil levert wederom het afvoeiingspercentage op.

Na deze noodzakelijkerwijs eenigszins uitvoerige inleidende beschouwingen, gaan wij thans over tot het bespreken van de ontwikkeling van den rundveestapel van 1936 op 1937, waarbij wij vooral den nadruk zullen leggen op het onderling verband tusschen de verschillende groepen van runderen.

Jongvee.

In de eerste plaats bestaat er een zekeren samenhang tusschen het aantal stuks toegewezen vaarskalveren in het eene jaar en het aantal stuks drachtig jongvee, dat daaruit één of twee jaar later is voortgekomen. Nu is het aantal stuks drachtig jongvee niet gepubliceerd, doch lettende op de bekende samenstelling van den rundveestapel, is het aantal stuks drachtig jongvee wel bij benadering te bepalen. Bij vergelijking ziet men nu, dat het aantal stuks drachtig jongvee in de laatste jaren telkens ongeveer 91 à 92 pCt. uitmaakte van het aantal vaarskalveren, dat een jaar daarvoor werd toegewezen.

Een ander verschijnsel, dat voor het jongere vee opvalt, is de voortgaande daling van het aantal stuks gust en drachtig jongvee (niet alleen absoluut, doch ook relatief), hetgeen wijst op een streven naar het vroeger drachtig laten worden van het jonge vee.

Opvallend is de belangrijke stijging van het aantal kalveren beneden één jaar, welke op grond van de niet vergrootte toewijzing niet werd verwacht. Deze toeneming is waarschijnlijk voor een deel een gevolg van het in sterke mate gebruik maken van de gelegenheid z.g. boventallige kalveren aan te houden, voor een ander deel zal ook — voor zoover de stierkalveren betreft — de het voorgaande jaar voor het eerst ingevoerde ossentoewijzing hierbij een rol

hebben gespeeld. Tenslotte heeft mogelijk ook de verwachting, dat nog in het loopende jaar een verruiming der kalvertoewijzingen zou plaats vinden de veehouders genoopt, in dat geval zooveel mogelijk kalveren ter beschikking te hebben.

Melkkoeien.

Belangwekkender dan deze gegevens is het verloop van grootte en samenstelling van den melkveestapel. De verschuivingen, die zich in den melkveestapel voordeden, kunnen duidelijk worden geïllustreerd met behulp van de in onderstaande tabel aangegeven „afvloeiings-percentages” van de verschillende groepen van melkkoeien. Tevens zijn daarin vermeld de percentages voor de groep drachtig-jongvee, ouderdan-één-jaar en voor de rundveestapel in zijn geheel.

Afvloeiingspercentages voor verschillende groepen van runderen, van 1933 tot 1937.

	1933	Afvl.	1934	Afvl.	1935	Afvl.	1936	Afvl.	1937
	perc.		perc.		perc.		perc.		perc.
Drachtig jongvee, ouder dan één jaar	368	12.-	331	10.-	318	9.-	300	7.-	290
1e kalfs melkk.	335	14.6	325	11.7	299	5.3	289	5.8	280
2e kalfs melkk.	284	7.-	286	2.5	287	-0.7	283	0.-	272
3e kalfs melkk.	258		264		279		289		283
Oudere melkk.	575	32.8	559	30.7	570	30.-	594	27.6	639
Totaal melkk.	1.452	23.7	1.434	20.8	1.435	18.7	1.455	17.2	1.475
Totaal rundvee.	2.877	20.3	2.829	23.7	2.630	19.6	2.570	18.8	2.626

Deze cijfers zijn uitermate leerzaam. In vorige artikelen hebben wij er nadrukkelijk op gewezen, dat de uitgebleven daling van het aantal melkkoeien vooral een gevolg was van het in sterkere mate aanhouden der jongere melkkoeien, tot uiting komende in de sterk gedaalde afvloeiingspercentages voor eerste- en tweede-kalfs melkkoeien (van 1933 tot 1936 resp. van 14.6 pCt. tot 5.8 pCt. en van 7 pCt. tot ongeveer nihil). Daarbij spraken wij de verwachting uit, dat een voortgaande stijging van het aantal melkkoeien in het geheel niet tot de onmogelijkheden zou behooren, als een verdere daling van de afvloeiingspercentages zich zou voordoen, hetgeen wij waarschijnlijk achten. In het Hollandsch Landbouweekblad van 11 Juni jl. hebben wij er op gewezen, dat een voortgaande daling van het aantal jongere melkkoeien waarschijnlijk was, doch dat rekening moest worden gehouden met de groote elasticiteit, die zich nog voordeed in de afvloeiingspercentages voor oudere koeien, hetgeen wij met een voorbeeld illustreerden. De in bovenstaande tabel vermelde gegevens bevestigen deze veronderstelling.

Uit den aard der zaak heeft de in 1934 ingestelde teeltbeperking rechtstreeksch nog niet verder kunnen doorwerken dan tot en met de tweede-kalfs melkkoeien. De daling van het aantal derde-kalfs melkkoeien is dan ook o.i. het gevolg (o.a.) van de inder tijd plaats gevonden aflachting van drachtig jongvee.

De daling van het aantal jongere melkkoeien is ongetwijfeld een gevolg van de teeltbeperking, hoewel de invloed hiervan — zooals gemakkelijk is in te zien — belangrijk geremd is door de dalende afvloeiingspercentages.

Het is nu opmerkelijk, dat deze daling zich voor zooveel het de jongere melkkoeien betreft, niet verder heeft voortgezet, zoodat er in dit opzicht een kentering valt waar te nemen.

Voor tweede-kalfs melkkoeien was een voortgaande daling van deze percentages niet wel mogelijk, daar deze reeds het voorgaande jaar een minimum hadden bereikt. Doch ook voor eerste-kalfs melkkoeien heeft de daling voor een kleine stijging plaats gemaakt, nl. van 5.3 tot 5.8 pCt. Waarschijnlijk is ook voor deze groep melkkoeien het afvloeiingspercentage tot het bereikbare minimum genaderd.

Invloed van de samenstelling van den rundveestapel.

De stijging van het aantal melkkoeien is dan thans ook geheel het gevolg van de daling van het afvloeiingspercentage voor de derde-kalfs-en-oudere koeien, voor zoover deze stijging ten minste door dalende afvloeiingspercentages wordt veroorzaakt.

Hieruit kan echter niet worden afgeleid, dat deze stijging nu geheel het gevolg is van een toeneming van de maximale ouderdom der melkkoeien. Het is integendeel veel meer waarschijnlijk, waar de daling der afvloeiings-percentages eerst bij de jongere koeien is begonnen, deze zich thans, nu voor de jongere koeien een voortgaande daling niet wel mogelijk was, successievelijk tot oudere koeien heeft voortgezet; zoodat thans vooral de derde- en misschien ook de vierde-kalfs melkkoeien aan de beurt gekomen zijn.

Bovendien heeft ook de samenstelling van den melkveestapel voor een deel deze stijging veroorzaakt. Het is nl. bekend, dat in de jaren na 1930 een belangrijke stijging plaats vond van het jongvee, welke stijging thans haar weerspiegeling vindt in een stijging van het aantal oudere melkkoeien. Met behulp van de afvloeiings-percentages is dit op eenvoudige wijze aan te toonen. Stellen wij nl. voor, dat dit percentage van 1936 op 1937 niet gedaald was, dan had het aantal oudere melkkoeien in 1937 bedragen 883.000 stuks, verminderd met 30 pCt. daarvan, d.i. rond 618.000 stuks.

Wij komen derhalve tot de conclusie, dat de toeneming van het aantal oudere koeien met 45.000 stuks voor 24.000 stuks kon worden verwacht op grond van de samenstelling van den veestapel in het voorgaande jaar en voor 21.000 stuks, d.i. minder dan de helft, van het in sterkere mate — en gedeeltelijk ook van het langer — aanhouden der oudere koeien.

In het kort kan men derhalve de ontwikkeling van den rundveestapel als het volgt karakteriseeren: De natuurlijke stijging van den rundveestapel, die zich in „normale” jaren voordeed, werd door de teeltbeperking van onderen af geremd, terwijl het aantal oudere koeien, evenals in normale jaren het gevolg was, bleef stijgen. Als reactie op de teeltbeperking ging men er bovendien toe over de koeien zooveel mogelijk aan te houden en in sterkere mate dan voorheen. Ook hiermede begon men van onderen af, terwijl men thans — nu voor de jongere koeien de maximum grens van het aanhouden bereikt is — ook de oudere categorieën in sterkere mate en mogelijk ook langer dan voorheen aanhoudt.

Toekomstige ontwikkeling.

Het spreekt wel vanzelf, dat deze ontwikkeling van grooten invloed zal zijn op de toekomstige ontwikkeling van den rundveestapel en daarmede tevens op het verloop van vleesch- en zuivelpositie. Van welk karakter dezen invloed zal zijn, hangt in belangrijke mate af van verschillende factoren, die men niet vooraf kan kennen. Toch blijkt uit vorenstaande berekeningen, dat er in het verloop van den rundveestapel wel een bepaalde lijn zit, waarmede men bij de beoordeeling van de toekomstige ontwikkeling rekening moet houden. Met name geeft het verloop der z.g. afvloeiingspercentages een min of meer continuë ontwikkeling te zien, mede onder invloed van de omstandigheid, dat veeziekten, die op deze percentages uiteraard een grooten invloed kunnen uitoefenen, gedurende de laatste jaren slechts in geringe mate optraden.

Om een indruk te geven van het karakter welke grootte en samenstelling in het volgend jaar zouden kunnen vertoonen, zullen wij uitgaan van de onder de gegeven omstandigheden zuiver theoretische veronderstelling, dat de afvloeiingspercentages in het tijdvak 1937/1938 dezelfde zullen zijn als in 1936/1937 het geval was. Zou zich dit geval voordoen, dan kan een voortgaande daling van het aantal jongere melkkoeien worden verwacht voor alle groepen tot en met de derde kalfs-melkkoeien. Het aantal oudere melkkoeien zou dan echter nog eens opnieuw een stijging vertoonen van ongeveer 25.000 stuks, hetgeen als resultaat zou hebben, dat het totale aantal melkkoeien in 1938 t.o.v. het thans aanwezige aantal weinig verandering zou vertoonen, aangezien de

daling van het aantal jongere melkkoeien dan de stijging van het aantal oudere melkkoeien zou opheffen.

Wat het aantal slachtingen betreft, bij de geschatte ontwikkeling kan een kleine toeneming van het aantal slachtingen worden verwacht. Reeds vroeger hebben wij opgemerkt, dat het in sterkere mate aanhouden der melkkoeien op den duur moet leiden tot een grooter aantal slachtingen. Vooral is dit het geval, wanneer — zooals thans blijkbaar geschiedt, — dit in sterkere mate aanhouden der melkkoeien doorwerkt tot de oudere dieren.

Ondertusschen is het aantal runderen, dat op het thans beschikbare grasland kan worden gehouden voor een groote speling vatbaar, zooals de jongste telling, waarbij zowel het aantal melkkoeien, als het totale aantal runderen belangrijk is gestegen, wel heeft aangetoond.

Laten wij deze beschouwing eindigen met de wensch uit te spreken, dat het zich thans snel uitbreidende mond- en klauwzeer de normale ontwikkeling in het verloop van den rundveestapel niet in belangrijke mate zal verstoren, omdat het hierdoor veroorzaakte nadeel op de zich thans gelukkig weer verbeterende bedrijfsuitkomsten der veehouders een zeer nadeeligen invloed zou uitoefenen, hetgeen voor de veehouders een nieuwe teleurstelling zou zijn, die niemand hun, na de reeks van moeilijke jaren, die zij thans achter den rug hebben, toe zal wenschen ¹⁾.

J. BUTER.

¹⁾ Vlak voor het ter perse gaan van dit artikel werd in de dagbladen bekend gemaakt, dat de Regeering, na advies te hebben ingewonnen van de Centrale Landbouworganisaties en de F.N.Z., overgegaan is tot een verruiming der kalvertoewijzingen van ongeveer 350.000 tot 375.000 stuks. Zooals gemakkelijk is in te zien, heeft deze vergroote toewijzing voorloopig slechts een geringen directen invloed op de grootte van den melkveestapel. Het duurt toch minstens twee jaar voor deze vergroote toewijzing kan doorwerken tot het melkvee. Waarschijnlijk is deze maatregel derhalve van weinig invloed op bovenstaande beschouwingen.

WIJZIGING VAN DE BRAZILIAANSCH KOFFIEPOLITIEK.

Op 3 November deelde de Braziliaansche regeering mede, dat de huidige heffing van 45 milreis per baal koffie met 75 pCt. verlaagd zal worden. Alle Braziliaansche koffiebeurzen zijn dientengevolge tot nader order gesloten. Te New-York liepen tegelijkertijd de prijzen voor Santoskoffie scherp terug, want deze maatregel beteekent, dat de Braziliaansche koffie van nu af op dezelfde voorwaarden op de wereldmarkt kan komen als andere Amerikaansche koffiesoorten. De koffieconferentie te Havana had geen resultaten opgeleverd, daarom meende Brazilië op dezelfde basis als de andere Amerikaansche landen te moeten gaan exporteeren daar, evenals in 1928/29, den laatsten tijd opnieuw was gebleken, dat de Braziliaansche politiek van hooghouden der prijzen, als gevolg heeft gehad, dat de Braziliaansche koffie op de wereldmarkt teruggedrongen werd door de overige soorten.

Invoer in duizend balen ¹⁾.

3 maanden 1 Juli-1 Oct.	Europa			Ver. Staten			Europa en Ver. St.		
	Brazilië	Over.	Totaal	Brazilië	Over.	Totaal	Brazilië	Over.	Totaal
	1933/34 ..	648	217	865	675	261	936	1323	478
1934/35 ..	363	289	652	566	227	793	929	516	1445
1935/36 ..	529	277	806	779	265	1044	1308	542	1850
1936/37 ..	439	292	731	742	227	969	1181	519	1700
1937/38 ..	340	336	676	345	304	649	685	640	1325

¹⁾ Le Café, E. Laneuville.

De afnemende beteekenis van Brazilië's exporten in procenten van de totale wereldafzet blijkt uit de volgende cijfers:

1933/34	1934/35	1935/36	1936/37
64.2	65.5	62.4	56.0

Een indruk van het onevenredig prijsverloop voor Braziliaansche en andere koffie geeft de statistiek der groothandelsprijzen achter in dit tijdschrift, waaruit blijkt, dat het jaargemiddelde voor Santoskoffie in 1936 hooger is dan dat van 1935, terwijl het voor de Nederlandsch-Indische robustakoffie en de overige koffiesoorten juist omgekeerd verloopt. In het jaar 1937 stijgen de prijzen voor beide soorten licht tot Augustus; daarna handhaaft men bijna den prijs voor Braziliaansche koffie, terwijl die voor Robusta en andere soorten met 15 pCt. daalt.

In een studie over den invloed van de Braziliaansche koffieverdedigingspolitiek op de koffie-importen der hoofdconsumptielanden ¹⁾ wezen wij reeds op het falen van prijsopschroeving of -handhaving door Brazilië tengevolge van het feit, dat dit land geen natuurlijk monopolie voor koffie bezit. De productie der overige landen neemt nog steeds toe; alleen een internationale beperking van het aanbod zou de Braziliaansche koffieverdediging succes kunnen verzekeren. Na het mislukken der conferentie van Havana is hier voor afzienbaren tijd geen kans op. Terwijl vroegere, oudere valorisatiepogingen lukten, omdat zij slechts een overbrugging waren tusschen groote en kleine Braziliaansche koffie-oogsten met toen nog een zeer beperkte outsiders-productie, vindt thans de opvolging van groote en kleine oogsten geen natuurlijke nivelleering, aangezien het product op veel plaatsen ter wereld wordt geteeld. Niet alleen de productie der overige landen steeg, ook die van Brazilië zelf. Daardoor werd de toepassing van vernietiging van het product op groote schaal noodzakelijk.

Samenstelling der binnenlandsche voorraden in Brazilië op 30 Juni in mill. balen.

	1934	1935	1936	1937
Verpande voorraad (v. h. D. N. C.) ¹⁾	11,6	10,6	9,8	9,0
Vrije voorraad v. h. D. N. C.	4,6	1,2	2,9	1,7
Voorraad van particulieren	2,4	4,8	8,0	11,9
Totaal binnenlandsche voorraad ..	18,6	16,6	20,7	22,6

¹⁾ Departamento Nacional do Café.

¹⁾ Dr. Rosa Philips. Publicatie No. 9 Nederlandsch Economisch Instituut.

Statistische positie van koffie in mill. balen ¹⁾

	1927/ 1928	1928/ 1929	1929/ 1930	1930/ 1931	1931/ 1932	1932/ 1933	1933/ 1934	1934/ 1935	1935/ 1936	1936/ 1937
Productie van Brazilië	26,1	10,9	29,1	14,8	27,6	14,5	30,4	18,5	21,5	26,6
Productie der andere landen	8,0	8,7	8,2	8,6	8,3	9,2	8,9	7,7	10,0	10,9
Wereldproductie	34,1	19,6	37,3	23,4	35,9	23,7	39,3	26,2	31,5	37,5
Wereldafzet	23,5	22,2	23,5	25,1	23,7	22,8	24,5	22,7	25,8	25,0
Vernietigde koffie	—	—	—	—	8,8	9,5	10,8	6,0	1,5	10,9
Totaal van de niet meer voorradige koffie	23,5	22,2	23,5	25,1	32,5	32,4	35,3	28,7	27,3	35,9
Zichtbare voorraad op 30/6	5,7	5,3	5,6	6,4	6,7	6,5	8,5	7,5	8,1	7,9
Binnenlandsche voorraad in Brazilië op 30/6	13,1	10,3	23,7	21,6	25,0	16,6	18,6	17,1	20,7	22,6
Totale wereldvoorraden op 30/6	18,8	15,6	29,3	28,0	31,7	23,1	27,1	24,6	28,8	30,5

¹⁾ Le Café, E. Laneuville.

Alhoewel de vernietiging een ongekeerde hoogte bereikte, stegen de in het binnenland teruggehouden voorraden tot bijna het hooge peil van het reeds eerder vermelde jaar 1929/30. Relatief dure Braziliaansche koffie vindt slechts aarzelend afzet; de consumptie is op zichzelf vrij inelastisch. Wat de hoeveelheid op te nemen koffie betreft, wijzigt de samenstelling van de te importeerende koffiesoorten zich echter snel ingeval van prijsverschillen. Al naar welstand en consumptiegewoonten kiest men of betere soorten die relatief goedkoop zijn of slechtere die absoluut goedkoop zijn. Daardoor bleven de binnenlandsche voorraden in Brazilië stijgen, al waren de destructoren op volle capaciteit werkzaam.

Het waren nu niet zozeer de voorraden van het nationaal koffiedepartement als wel die van particulieren, die schrikbarend toenamen. Deze oefenden steeds meer pressie op de Regeering uit om de prijs-handhaving te laten varen, waarmede thans een begin is gemaakt. De verlaging van het uitvoerrecht kan ook groote financiële moeilijkheden brengen: het uitvoerrecht verschafte de middelen tot vernietiging van koffie. Van den loopenden oogst moet 70 pCt. vernietigd worden; voor de te vernietigen koffie ontvangen de planters zeer weinig. De voor financiering van de vernietiging destijds aangegane leening is thans onvoldoende en 200 miljoen milreis moeten nu op andere wijze verschaft worden. De dienst van de oude leening heeft teruggehouden koffie als onderpand, evenals vroegere nog loopende leeningen.

Door de prijsdaling wordt de geheele financiële structuur van Brazilië dus nog zwakker en het is de vraag of de vernietiging verder voort zal gaan.

De situatie van stijgende voorraden enz. lijkt op die van 10 jaren geleden, alleen zijn thans de oogsten *gemiddeld* veel hooger en had men toen slechts van tijd tot tijd met een recordoogst te maken. Het volgende staatje (in 1000 balen) wijst hierop¹⁾:

1925—1927 (2 jaren)	Afzet van Brazilië	= 28.841	= 67 pCt.
	Wereldafzet	= 43.003	
1935—1937 (2 jaren)	Afzet van Brazilië	= 28.841	= 59,2 pCt.
	Productie van Brazilië	= 29.824	
1935—1937 (2 jaren)	Afzet van Brazilië	= 30.138	= 62,5 pCt.
	Wereldafzet	= 50.851	
	Afzet van Brazilië	= 30.138	
	Productie van Brazilië	= 48.096	

Brazilië kan dus thans zonder medewerking der andere producenten met valorisatie niets bereiken en moet dus deze maatregelen loslaten, waarvan het gevolg zal zijn herstel van de „normale” onderlinge prijsverhoudingen voor de verscheiden soorten en een stimuleering van den afzet voor Brazilië.

Mochten de andere productielanden hiervan op den duur te veel nadeel ondervinden en nu hunnerzijds onverkoopbare voorraden zien aangroeien, dan komt misschien de tijd voor een internationale restrictie-overeenkomst, waarbij de productie beperkt wordt.

Dr. R. COHN-PHILIPS.

¹⁾ Laneuville. Le Café.

DE UITBREIDING VAN DE KEDELEE-CULTUUR OP JAVA EN MADOERA.

In aansluiting op onze beschouwing over de vermeerdering van de rijstproductie op Java en Madoera sedert de crisis, in het Ned.-Indië-nummer van E.-S.B. van 29 September 1937, zij thans het een en ander medegedeeld over de cultuur van kedelee of sojaboonen op Java en Madoera.

Over het geheel wordt de kedelee als nagewas op de sawahs verbouwd (in 1936 82 pCt.) en het product wordt verkocht.

De uitbreiding van de kedeleecultuur sedert 1929 is enorm geweest, zooals blijkt uit de volgende tabel.

Kedelee op Java en Madoera.

Jaar	Geogste uitgestrektheden in ha	Gem. 1926/28 = 100	Productie in quintalen	Gem. 1926/28 = 100	Opbrengst quantaal per ha	Gem. 1926/28 = 100
1936..	343.432	182,5	2.474.193	229,8	7,21	126.-
1935..	306.874	163,1	2.026.558	188,2	6,61	115,6
1934..	271.334	144,2	1.753.996	162,9	6,47	113,1
1933..	280.494	149,1	1.814.642	168,5	6,47	113,1
1932..	237.932	126,4	1.489.901	138,4	6,27	109,6
1931..	193.558	102,9	1.284.575	119,3	6,64	116,1
1930..	207.560	110,3	1.277.964	118,7	6,15	107,5
1929..	186.227	99,-	1.065.838	99,-	5,73	100,2
1926 t/m 1928..	188.180	100,-	1.076.828	100,-	5,72	100,-

De kedelee-productie is met eenige schommelingen in de jaren 1929, 1931 en 1934 voortdurend toegenomen, zoodat 1936 het topjaar is voor deze cultuur.

Een overzicht van de betekenis van de productie ten opzichte van het verbruik volgt hieronder.

Beschikbaar voor verbruik op Java en Madoera.

Product	Jaar	In duizenden quintalen			Beschikbaar per hoofd in kg
		Productie minus zaaizaad	(+) Invoer- of (-) uitvoer-excedent	Voor verbruik beschikbaar	
Kedelee (zaad)	1936 ..	2.279	- 38	2.241	4,95
	1935 ..	1.852	+ 9	1.861	4,17
	1934 ..	1.600	+ 221	1.821	4,14
	1933 ..	1.655	+ 470	2.125	4,89
	1932 ..	1.355	+ 546	1.901	4,43
	1931 ..	1.175	+ 968	2.143	5,07
	Gem. 1926/35	1.266	+ 659	1.925	4,58

In het afgelopen jaar is voor het eerst meer kedelee uitgevoerd dan ingevoerd (voornamelijk naar de Buitengewesten). Het proces van uitbreiding der kedeleecultuur was reeds lang, voordat de invoerregeeling in 1934 tot stand kwam, aan den gang, o.a. door de invoering van nieuwe meerproducerende variëteiten¹⁾, maar heeft zich daarna ook kunnen voortzetten. Men kan zeggen, dat door de kedeleeregelting ten koste van den invoer een overproductie van binnenlandsche kedelee voorkomt is.

In de jaren 1931 t/m. 1933 daalden de kedeleeprijzen niet zoo sterk als die van de meeste andere gewassen. Hierdoor werd de aanplant steeds verder uitgebreid. Medio 1933 daalden de prijzen van de Mandsoerische sojaboonen zoo sterk, dat de Regeering ingreep.

Waar de kedeleecultuur, die vooral in de suikerstreken wordt gedreven, aan de bevolking een zeer welkom object biedt om het verlies aan inkomsten uit de suikercultuur eenigszins te compenseeren, besloot de Regeering deze cultuur haar bestaanskans te laten en de binnenlandsche kedeleemarkt te beschermen tegen aanbod van zeer laag geprijsde kedelee uit het buitenland. Zoowel de Staatsspoorwegen als de Ned.-Indische Spoorwegmaatschappij steunde dezen maatregel door de vervoerstarieven voor kedelee met 20 pCt. te verlagen.

Deze maatregel heeft tot gevolg gehad, dat in de daarop volgende jaren de productie nog steeg, terwijl de handel in het binnenlandsche product op Java zich ontwikkelde. Vooral in Midden-Java, waar vroeger veel sojaboonen werden ingevoerd, heeft men zich moeten instellen op het gebruik van binnenlandsche kedelee. Merkwaardigerwijs is er in 1937, hoewel de suikercultuur zich weer wat uitgebreid heeft, nog geen sprake van inkrimping der kedeleecultuur.

¹⁾ Vooral de variëteit No. 27. Zie het artikel van Ir. C. van der Giesen: Op Java verbouwd kedelevariëteiten, in het Kedeleenummer van Landbouw 7e Jaargang Maart 1932 blz. 68 en Ir. W. ten Hove en Ir. C. Gerlings: De verspreiding van de Kedelevariëteit No. 27 in de residentie Soerabaja, eveneens in het Kedeleenummer, blz. 76 e.v.

De vraag rijst nu, waar heeft de kedeleeconomie zich voornamelijk uitgebreid? Kedelee komt voornamelijk voor in Oost- en Midden-Java. In het Kedelee-nummer van „Landbouw” werden door den heer De Vries negen productiegebieden onderscheiden, waartusschen drie kedelee-arme gebieden lagen¹⁾. Gaat men na, hoe de uitbreiding van de kedelee in de latere jaren plaats heeft gehad, dan blijkt dat dit het geval is vooral in de Vorstenlanden, Madioen, Kediri, Pasoeroean, Modjokerto, Soerabaia, Blitar, Malang en Djember, zooals blijkt uit onderstaande tabel, die een voortzetting is van de tabel, voorkomend in het artikel van De Vries en waarbij de oude administratieve indeeling van vóór November 1931 werd gebruikt.

Enkele cijfers over de verspreiding der kedeleeconomie op Java en Madoera.

Het aantal hectaren geslaagd per voormalige afdeling, gerangschikt in negen kedeleerijke en drie kedelee-arme productiegebieden.

Afdeling	1916/20	1920/25	1928/30	1936
a. Cheribon	2.363	2.458	2.240	2.206
Indramajoe	3.715	2.036	1.995	2.465
Oost-Priangan ..	2.880	4.498	3.723	3.545
	8.958	8.992	7.958	8.216
b. Tegal	13.842	13.224	15.832	26.444
Pekalongan	2.340	1.496	1.551	2.908
	16.182	14.720	17.383	29.352
c. Noord-Banjoemas ..	4.109	4.012	4.662	5.884
Zuid-Banjoemas ..	4.058	4.365	5.009	7.550
Bagelen	4.779	4.661	5.405	7.282
	12.946	13.038	15.076	20.716
d. Koedoes	2.730	2.453	2.693	6.163
Rembang	12.848	12.076	13.186	21.095
Blora	11.818	13.557	13.010	14.035
	27.396	28.086	28.889	41.293
e. Djokjakarta	5.268	6.300	9.255	14.128
Soerakarta	8.545	12.368	14.638	17.666
	13.813	18.668	23.893	31.794
f. Madioen	13.012	10.486	11.293	21.321
Ponorogo	12.379	15.888	13.602	17.262
Kediri	9.782	10.968	13.274	27.271
	35.173	27.342	38.169	65.854
g. Pasoeroean	3.415	4.574	5.170	17.436
Modjokerto	7.011	7.356	9.537	24.405
Soerabaja	6.573	6.428	7.177	14.259
Bodjonegoro	3.565	3.027	4.662	5.866
	20.564	21.385	26.545	61.966
h. Blitar	10.613	10.645	12.977	16.400
Malang	2.738	1.923	4.442	15.000
	13.351	12.568	17.419	31.400
i. Probolingo	2.893	3.608	3.334	6.410
Djember	8.739	10.586	17.732	39.932
	11.632	14.194	21.066	46.342

Drie kedelee-arme gebieden kan men daartusschen onderscheiden:

a. Bantam	165	162	71	44
Batavia	351	136	357	82
Buitenzorg	69	13	1	—
Krawang	21	74	59	55
West-Priangan ..	539	370	211	240
Midden-Priangan ..	819	575	693	417
	1.964	1.330	1.392	838
b. Semarang	1.712	739	243	55
Kedoe	121	11	262	159
Wonosobo	94	72	9	314
	1.927	822	514	628
c. Grisee	0	12	35	1.226
West-Madoera ..	0	0	1	—
Oost-Madoera	0	0	0	—
Bondowoso	187	110	848	3.910
	187	122	884	5.136

¹⁾ Dr. Ir. E. de Vries, De cultuur van kedelee op Java Landbouw 7e j. blz. 597.

In de drie kedelee-arme gebieden blijkt de uitbreiding vrijwel minimaal te zijn geweest, hoewel daar ook door den landbouwvoorlichtingsdienst vele proeven genomen zijn. De culturomstandigheden bleken echter voor kedeleeconomie niet gunstig te zijn.

De kedelee-rijke gebieden hebben soms nog regentschappen, die arm aan kedelee zijn. Zoo kan men bij het kedelee-arme gebied van West-Java nog voegen de regentschappen: Indramajoe, Tasikmalaja en Tjilatjap; bij dat van Midden-Java de regentschappen: Batang, Pemalang, Poerworedjo, Bojolali, Sragen, Ngawi en Patjitan.

Kedelee-arme gebieden in Oost-Java omvatten ook de regentschappen: Soerabaia en Probolinggo.

Nog steeds heeft het grootste deel van West-Java en het Noord-Oostelijk gedeelte van Java weinig kedeleeconomie.

Midden-Java heeft een uiterst kedelee-arm gebied Semarang en Kedoe als middelpunt.

De belangrijkste regentschappen met veel kedelee zijn in volgorde van belangrijkheid, wat den oogst van 1936 betreft, de volgende: Djember, Ngandjoek, Pati, Sidoardjo, Djombang en Brebes.

In deze zes regentschappen werd in 1936 ongeveer $\frac{1}{3}$ van het totale kedelee-oppervlak op Java en Madoera afgeogst, tegen $\frac{1}{4}$ in 1929. Hieruit blijkt, dat de kedeleeconomie zich sterker heeft uitgebreid in de streken, waar reeds in 1929 veel kedelee werd aangeplant.

* * *

De Vries nam indertijd in een artikel in het Economisch Weekblad de mogelijkheid van uitbreiding der kedeleeconomie in beschouwing¹⁾. Als bezwaren noemde hij de adat, de onvoldoende ruimte is het vruchtwisselingsschema, het risico der cultuur en de zaaizaadvoorziening.

Gebleken is, dat de uitbreiding der cultuur, voornamelijk daar waar de culturomstandigheden van oudsher reeds het gunstigst waren, het gemakkelijkst tot stand kon komen.

Tenslotte een enkel woord over de vooruitzichten. Gezien de zeer onzekere vooruitzichten van de suikercultuur is het duidelijk, dat het onmogelijk is te voorspellen, hoeveel gronden in de volgende jaren zullen worden ingehuurd.

Wel is voor 1937 zoowel een goede padi-oogst als een goede kedelee-oogst te verwachten, terwijl de uitbreiding van den suikeraanplant in dit jaar voor de kedeleeconomie nog geen vermindering heeft tengevolge gehad.

Dr. A. M. P. A. SCHELTEMA.

¹⁾ E. de Vries. De cultuur en import van sojaboonen. Economisch Weekblad 28 October 1932 blz. 674.

AANTEKENINGEN.

Wijziging in de zuivelsteunmaatregelen.

Zoals de vorige week in een perscommuniqué werd bekend gemaakt, is de Regeering met ingang van 7 November jl. overgegaan tot een belangrijke vereenvoudiging in de uitvoering der zuivelsteunmaatregelen, welke vereenvoudiging o.m. een 150 à 200-tal ambtenaren overbodig maakt en waarvan de betekenis hieronder in het kort moge worden weergegeven.

Zoals men weet, werd de aan de producenten uitbetaalde toeslag op de in ons land geproduceerde boter enerzijds bekostigd uit de opbrengst van de heffingen op de in het binnenland geproduceerde boter, anderzijds door de opbrengst van de heffingen op margarine, spijsvetten en oliën. De grootte van den toeslag en heffing op boter werd bepaald door de Leeuwarder Noteering, welke aangeeft den prijs, die voor de boter bij export naar Engeland kan worden gemaakt. Bij de lage exportprijzen, die zich in de achter ons liggende jaren voorgedaan hebben, was de opbrengst van deze heffingen zoodanig, dat de aan den veehouder uitbetaalde prijs gemiddeld

belangrijk lager was dan de binnenlandsche groot-handelsprijs van boter.

De aanzienlijke stijging van de Leeuwarder Noteering in de laatste maanden had tot gevolg, dat de uit te betalen toeslag zeer belangrijk daalde. Wel ging hiermede gepaard een daling van de opbrengst van de heffingen op de binnenlandsche boterconsumptie, doch deze gelden slechts voor ruim 40 pCt. van de totale productie. Waar bovendien de opbrengst van de heffingen op margarine, vetten en oliën, vooral als gevolg van het sterk toegenomen binnenlandsch margarineverbruik grooter was dan het voorgaande jaar, werd de positie van het „Zuivelfonds” belangrijk gunstiger, zoodat gedurende de laatste weken toeslag en heffing op boter practisch op hetzelfde bedrag konden worden vastgesteld. Deze toestand is nu door de op 7 November jl. ingegane wijzigingen in de uitvoering der zuivelsteunmaatregelen, bestendigd.

Als gevolg hiervan ontvangt de boterproducent een prijs voor zijn product, welke gelijk is aan den binnenlandschen groothandelsprijs van boter. Door de vaststelling van dezen prijs op gemiddeld *f* 1.45 per kg wordt aan den eenen kant gevolg gegeven aan de door de Regeering toegezegde verhooging van den wintermelkprijs, aan den anderen kant beteekent dit een verhooging van den binnenlandschen prijs van de op 30 Augustus jl. vastgestelden prijs van *f* 1.35 met ongeveer 7½ pCt.

Practisch komt deze nieuwe toestand hierop neer, dat de binnenlandsche boterprijs in het vervolg op peil moet worden gehouden door de bij export van boter verleende restitutie van de thans fictief geworden „heffing”. Deze restitutie zal gemiddeld gelijk zijn aan het verschil tusschen den binnenlandschen boterprijs van ongeveer *f* 1.45 en de Leeuwarder Noteering, welke Donderdag jl. werd vastgesteld op *f* 1.13 per kg. Mocht de Leeuwarder Noteering — hetgeen voorshands niet kan worden verwacht — stijgen tot een bedrag van *f* 1.45 per kg, dan zou derhalve deze restitutie automatisch verdwijnen. Afgezien daarvan beteekent deze maatregel een belangrijke — door de omstandigheden mogelijk gemaakte — vereenvoudiging. Zou de Leeuwarder Noteering echter onverhoopt weer een belangrijke daling vertoonen, dan zal

in het nieuwe systeem tot een lageren binnenlandschen boterprijs moeten worden overgegaan, tenzij de Regeering in dat geval tot het verlaten systeem terug zou keeren, waarin de aan den veehouder uitbetaalde prijs gemiddeld belangrijk lager was dan overeenkwam met den geldenden binnenlandschen groothandelsprijs.

De vooruitzichten in de Vereenigde Staten.

De ernst van de huidige reactie in het conjunctuurverloop in Amerika heeft het besef wakker geroepen, dat hier minstens van een „minor-recession” sprake moet zijn, zoo men al niet met een instorting van het karakter van de crisis van 1929 te doen zou hebben. De zoo juist uitgekomen Halbjahrsberichte zur Wirtschaftslage van het Berlijnsche Institut für Konjunkturforschung geven een diepgaande beschouwing over den economischen toestand in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika; in het Engelsche weekblad *The Economist* van 6 November verscheen een actueele bijdrage onder den titel *Economic outlook in America*. Het is dit laatste artikel, waaraan wij hier in het bijzonder onze aandacht zullen wijden.

Het doel van dat artikel is, om aan de hand van een tiental grafische voorstellingen te komen tot een diagnose van den economischen toestand. Niet alleen, dat men zich bij de keuze van het statistisch materiaal reeds een zekere beperking heeft moeten opleggen, maar er is nog een andere moeilijkheid. Verschillende van de cijferreeksen, met name waar het maandcijfers betreft, zijn niet tot op dit oogenblik bijgewerkt, in sommige gevallen kon men zelfs niet verder dan Augustus komen. Wanneer echter de kiemen van den omslag, die in Augustus begon, reeds eerder aanwezig waren, dan moeten deze symptomen ook uit de niet geheel up to date zijnde grafieken in het oog springen.

Men heeft de productie in 2 hoofdgroepen — de duurzame en de niet-duurzame goederen — gesplitst, en inzonderheid de vraag naar deze beide categorieën bestudeerd. Van het grootste belang voor de ontwikkeling van de conjunctuur is hierbij de productie van duurzame goederen; deze groep omvat niet alleen de kapitaalgoederen, maar ook de duurzame gebruiks-

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen.

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. Basis 2 Januari 1929 = 100.

De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunstzijde	Industrie	Electriciteit	Handels-ondern.	Mijnbouw	Olie	Rubber	Scheepvaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurswaarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
„ '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
„ '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
„ '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
„ '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
„ '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
„ '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
„ '36	56.8	13.9	57.6	78.2	50.2	58.2	73.1	58.7	34.8	37.1	44.8	51.5	55.2
Jan. '37	72.2	20.5	77.5	95.-	71.4	77.2	102.2	103.9	61.5	60.9	60.2	70.5	77.2
Febr. „	77.1	26.4	79.5	105.4	78.5	80.3	107.6	110.8	64.3	62.2	64.9	80.5	81.3
Mrt. „	76.5	31.-	79.8	103.5	81.4	87.4	106.1	129.3	73.-	65.9	65.5	86.3	82.7
April „	75.-	30.1	77.8	101.4	78.4	81.7	102.4	117.5	77.6	62.4	61.8	83.8	80.-
Mei „	72.6	28.4	76.9	101.6	77.6	76.8	102.1	110.1	74.4	61.3	60.-	76.8	78.6
Juni „	72.8	27.6	77.-	106.3	79.8	78.-	103.8	104.8	73.5	63.5	59.2	74.4	79.1
Juli „	74.4	28.9	78.8	115.1	83.3	80.5	102.3	106.3	78.8	64.5	60.9	78.4	80.2
Aug. „	77.4	30.9	82.9	120.7	87.4	82.9	105.-	110.5	87.9	67.7	63.5	82.4	83.8
Sept. „	74.5	28.3	80.4	118.4	82.4	78.4	98.-	99.3	82.4	61.3	57.9	79.6	79.2
Oct. „	69.-	22.5	74.5	109.6	72.7	66.7	88.5	76.4	71.7	52.7	51.-	69.8	71.1

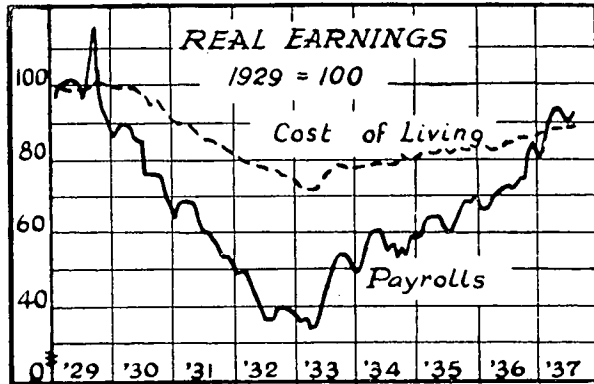
Indexcijfer der totale beurswaarde 4 Januari 1937 *f* 4.278.942 = 100.

3 Mrt. 108.1	7 Apr. 105.9	5 Mei 102.8	2 Juni 103.2	7 Juli 102.9	4 Aug. 107.3	1 Sept. 106.8	6 Oct. 96.5
10 „ 107.8	14 „ 104.6	12 „ 101.-	9 „ 103.3	14 „ 103.8	11 „ 108.9	8 „ 104.1	13 „ 91.3
17 „ 108.4	21 „ 104.2	19 „ 101.2	16 „ 102.1	21 „ 104.1	18 „ 109.2	15 „ 103.-	20 „ 89.1
24 „ 105.9	28 „ 100.8	26 „ 102.8	23 „ 102.-	28 „ 105.5	25 „ 109.2	22 „ 100.2	27 „ 91.7
31 „ 106.8			30 „ 102.6			29 „ 99.2	

Nadruk verboden.

goederen, waaronder de auto's zeker niet de minst belangrijke zijn.

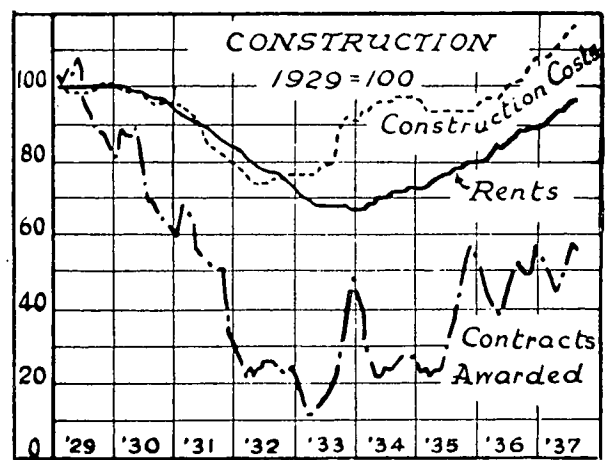
De vraag naar niet-duurzame goederen wordt in hoofdzaak beheerscht door de beschikbare consumptieve koopkracht. Deze wordt weer onderverdeeld in de koopkracht der stedelijke bevolking en in die der plattelandbewoners. De koopkracht van de stedelijke bevolking wordt gemeten aan de verhouding tusschen de uitbetaalde loonen en de kosten van levensonderhoud.

De stand van het reële loon vertoont momenteel groote overeenkomst met dien van 1929, toen eveneens de loonindex boven de kosten van levensonderhoud was gestegen. Ook het inkomen van de boerenbevolking heeft een aanmerkelijke verbetering ondergaan en voor dit jaar worden met uitzondering van de Zuidelijke Staten eveneens gunstige uitkomsten verwacht. Een grafiek van de kleinhandelssomzetten vertoont zelfs voor het platteland een grotere verbetering in de laatste jaren dan in de steden. Op gebrek aan consumptieve koopkracht behoefde de opleving dus niet af te stuiten.

Op het gebied der investeringsgoederen is de situatie gecompliceerder. Zoo valt in de eerste plaats op, dat de ontwikkeling der kapitaalmissies geen gelijken tred met de expansie in de kapitaalgoederenindustrieën heeft gehouden. Voor een deel valt dit hieruit te verklaren, dat belangrijke investeringen door de Federale Regeering zijn gefinancierd, echter mag niet over het hoofd worden gezien, dat ook de particuliere ondernemingen — niettegenstaande de belasting op onverdeelde winsten — een groot gedeelte der expansie uit eigen reserves wisten te financieren. De analyse leert verder, dat de neergaande beweging juist bij de kapitaalgoederen heeft ingezet. Bezieet men bijv. de navolgende grafiek der bouwbedrijvigheid, dan blijkt, dat ondanks de uitvoering van publieke werken, de bedrijvigheid in dezen tak van industrie niet meer dan de helft van die in 1929 bedraagt. De groote belemmering is hier de sterke kostenstijging, welke geen voldoende compensatie vindt in hoogere huren.

De bedrijvigheids-index van de New-York Times vertoont reeds sedert den zomer een dalende tendens en lag in October voor het eerst sedert langen tijd

onder het niveau van het vorig jaar. Deze index staat echter hoofdzakelijk onder invloed van de kapitaalgoederenindustrieën. De ontwikkeling van de staalindustrie maakt, zooals bekend, op deze algemeene trend geen uitzondering en daalde reeds in September onder het peil van het vorig jaar.

Verschillende oorzaken worden ter verklaring van dezen ongunstigen gang van zaken in de kapitaalgoederenindustrieën aangevoerd. Zoo wordt in de eerste plaats gewezen op den deprimeerenden invloed, dien de verhooging der reserve-verplichtingen van de Memberbanks op de obligatiemarkt heeft gehad. Hierdoor werd een einde gemaakt aan het begonnen herstel op de emissiemarkt. De belasting op de onverdeelde winsten belemmerde voorts de interne financiering. Voegt men hierbij de reguleering van de effectenbeurs, die vele koopers uit de markt heeft gehouden, dan is het duidelijk hoe de beperking der emissiemogelijkheden een remmenden invloed op de uitbreiding der kapitaalgoederenindustrieën moet hebben gehad. De groote kwetsbaarheid van de effectenbeurs komt ook tot uiting in de scherpe reactie der koersen, welke de daling der winsten verre overtreft. De Halbjahrsberichte van het Institut für Konjunkturforschung wijzen er evenwel op, dat de beperking van het prolongatiecrediet, evenmin als de belastingwetgeving of politieke factoren in staat zijn een koersinstorting van gemiddeld 34 pCt. ten opzichte van het hoogste Maartniveau te verklaren. Veeleer zal men het daarom hierin moeten zoeken, dat de conjunctuuromslag, die zich ook in de productiesfeer uit, een algemeen pessimisme ten aanzien van de verdere conjunctuurbeweging heeft teweeggebracht. Men maakt zich, terecht of ten onrechte, ongerust, dat deze beursinstorting het beginpunt betee- ken van een nieuwe lange depressie.

De Economist noemt als volgende oorzaak de kostenstijging, die voor zoover het loonsverhoogingen betreft, door de overheid in de hand is gewerkt. Ook op dit punt is de Deutsche publicatie uitvoeriger, en wijst bijv. op eenige compenseerende factoren, als de snelle rationalisatie, die het betalen van hoogere

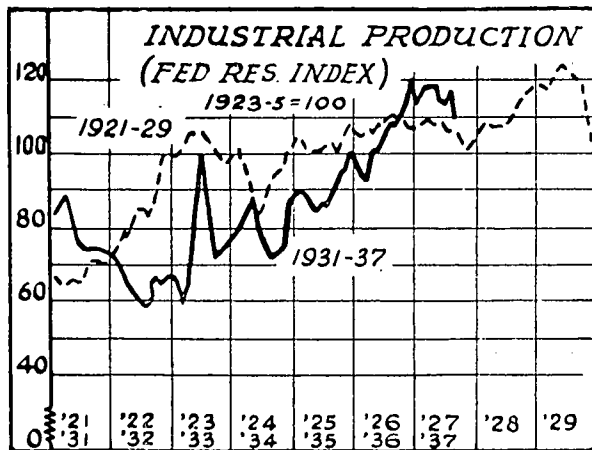
AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	31 Oct.-6 Nov. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	31 Oct.-6 Nov. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	18.940	1.303.024	832.668	—	19.200	9.061	1.322.224	841.729
Rogge	7.259	242.921	227.779	—	3.375	1.976	246.296	229.755
Boekweit	483	12.764	20.586	—	—	350	12.764	20.936
Mais	50.549	1.117.527	666.739	1.701	129.398	130.166	1.246.925	796.905
Gerst	5.953	319.242	285.219	650	13.114	19.925	332.356	305.144
Haver	713	123.624	86.810	—	3.180	1.675	126.804	88.485
Lijnzaad	2.903	172.036	241.285	750	183.920	149.949	355.956	391.234
Lijkboek	1.150	59.351	42.699	—	—	375	59.351	43.074
Tarwemeel	317	34.111	32.125	315	6.960	7.826	41.071	39.951
Andere meelsoorten	1.215	35.553	31.274	125	7.120	1.121	42.673	32.395

loonmogelijk maakt en de stijging der prijzen van de eindproducten. Opgemerkt dient echter te worden, dat deze compenseerende invloeden bij een belangrijke kapitaalgoederenindustrie als het bouwbedrijf evenals bij de spoorwegen nauwelijks merkbaar zijn.

Tenslotte is het streven naar budgetair evenwicht ook een belangrijke schakel in de verklaring van den omslag. Al is de begroting voor het loopende belastingjaar wel niet sluitend, over het eerste kwartaal (Juli t/m. September) waren ontvangsten en uitgaven met elkaar in evenwicht, zoodat hiermee de stimuleerende invloed, dien de overheid tot dusverre op het bedrijfsleven uitoefende, althans voor het oogenblik, verdwenen is.

Om een vergelijking met de minor-recession van 1927 te maken, sluit de Economist zijn reeks grafieken af met de hieronder gereproduceerde grafische voorstelling betreffende de industriele productie.

Samenvattend wordt gewezen op de volgende gunstige factoren: de in tact gebléven consumptieve koopkracht en de nog te geringe voorziening van het bedrijfsleven met kapitaalgoederen. Vooral de spoorwegen en de openbare nutsbedrijven hebben nog een achterstand in de vervanging van hun oude installaties. Men kan in geen enkelen bedrijfstak eigenlijk reeds van een over-expansie spreken. In plaats van met inflatie zou men hier te doen hebben met een onder-productiecrisis! Deze is dan het gevolg van een gebrek aan vertrouwen bij de investeerders; de kapitaalcirculatie is verstoord.

Om deze inzinking te overwinnen zal het noodig zijn naast de maatregelen tot verruiming van de kapitaalmarkt te komen tot een verlaging van het kostenpeil. Verder koestert de Economist groote verwachtingen van een voortzetting van de politiek van goedkoop geld, welke ook in 1927 het juiste geneesmiddel bleek, al is het Engelsche weekblad niet blind voor de gevaren, die een overdrijving van deze politiek met zich kan brengen en in 1929 inderdaad met zich gebracht heeft. Een hervatting van deze goedkoop-geldpolitiek heeft reeds in Augustus plaats gehad; aanleiding daartoe was de te sterke daling van de surplus-reserves bij de Memberbanks te New-York. De Halbjahrsberichte sommen een viertal van deze maatregelen op. Begonnen werd met een discontoverlaging; voorts werd \$ 300 miljoen gesteriliseerd goud weer aan den actieven goudvoorraad toegevoegd. Daarop volgde tegen 1 October een verruiming van de herdiscontomogelijkheden, terwijl een hervatting van de openmarktpolitiek in staatsobligaties werd aangekondigd.

Het zal den lezer duidelijk zijn, dat men met een summier analyse van een aantal grafieken, gelijk The Economist doet, moeilijk tot een afdoende diagnose van den zoo uiterst verwarden toestand kan komen. Belangrijke gebieden bleven buiten beschouwing. Wij denken hierbij aan de gevolgen, die de politiek van

goedkoop geld in Amerika op de positie der banken heeft gehad; deze hebben een veel grooter deel van de haar ter beschikking staande middelen in staatspapieren belegd dan vroeger ooit het geval is geweest, hetgeen, toen het particuliere bedrijfsleven om meer crediet ging vragen, reeds aanleiding gaf tot moeilijkheden.

STATISTIEKEN.

Laatstbekende noteringen te Amsterdam en Rotterdam op 1 Nov. 1937 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bank-disconto
<i>Europa.</i>				
Londen *)	£	—	8.97½	2
Berlijn *)	100 Mark	59.26 ³	72.68	4
Parijs *)	100 Franc	—	6.10½	3½
Brussel *)	100 Belga	24.90 ⁶	30.63	2
Luxemburg	100 Franc	6.22 ⁶	7.66	
Zürich *)	100 "	—	41.86	1½
Praag	100 Kronen	—	6.33½	3
Weenen *)	100 Schilling	35.01	34.07½	3½
Boedapest	100 Pengö	43.51	35.75	4
Boekarest	100 Lei	1.48 ⁶	1.35	4½
Sofia	100 Leva	1.79 ⁷	2.25	6
Belgrado	100 Dinar	—	4.17½	5
Istanbul	Turksch £	—	1.44½	
Athene	100 Drachme	—	1.64	6
Milaan	100 Lira	—	9.50	4½
Madrid ⁵⁾	100 Peseta	48.—	—	5
Lissabon	Escudo	—	0.08½	4
Kopenhagen *)	100 Kronen	—	40.10	4
Oslo *)	100 "	—	45.12½	4
Stockholm *)	100 "	—	46.30	2½
Reickjavick	100 IJsl. Kr.	—	40.56	
Warschau	100 Zloty	27.90 ⁹	34.50	5
Kovno (Litauen)	100 Lita	24.88	30.62½	5½
Riga (Letland)	100 Lat	48.—	35.75	5-5½
Tallinn (Estland)	100 Estl. Kr.	—	49.90	4½
Helsingfors	100 Finnmark.	—	3.97½	4
Moskou	Tjerwonets (100 Roebel)	—	36.—	
Danzig	100 Gulden	27.90 ⁹	34.50	4
<i>Amerika.</i>				
New-York *)	\$	1.46 ⁹	1.80½	1
Montreal	Canad. \$	—	1.81	2½
Mexico	Mex. Dollar	—	51.25	
Buenos Aires	Peso (papier)	—	0.53½	
La Paz (Bolivia) ³⁾	Boliviano	—	0.07½	
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	—	0.10½	3½
Valparaiso	Peso (papier)	0.15	0.07½	
Bogota (Columbia) ³⁾	Peso	—	1.04½	
Quito (Ecuador)	Sucre	—	0.16½	
Lima (Peru)	Sol	—	0.47½	
Montevideo (Urug.)	Peso	—	1.03½	
Caracas (Venezuela)	Bolivar	—	0.58	
Paramaribo	Gulden	—	1.00½	
San José (C. Rica)	Colon	—	0.32½	
Guatemala	Quetzal	—	1.81½	
Willemstad (Curaç.)	Gulden	—	1.00½	
Managua (Nicar.) ³⁾	Cordoba	—	—	
San Salvador ³⁾	Colon	—	0.72	
<i>Azië.</i>				
Calcutta	Rupee	—	0.69	3
Batavia	Gulden I.G.	—	1.00½	3
Kobe	Yen	—	0.52½	3.28½
Hongkong	Dollar	—	0.56	
Shanghai	Dollar	—	0.54	
Singapore	Straits Doll.	1.41	1.05	
Manilla	Phil. Peso	—	0.91	
Teheran ⁴⁾ (Perzië)	Pahlavi	—	11.20	
Bangkok	Baht	—	0.82½	
<i>Afrika.</i>				
Kaapstad	£	—	8.97	3½
Alexandrië	Egypt. £	—	9.21	
<i>Australië.</i>				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	—	7.18½	2½
Nieuw Zeeland	£	—	7.23½	

1) Off. 0.36 vrije markt 0.09. 2) Milreis Goud. 3) Goudpeso. 4) Munteenheid = Rail (= een Kran.) 5) Nom. *) Not. te A'dam. Ov. not. part. opg.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels.	2 3 Dec. '36	Lissabon	.... 4 11 Aug. '37
	Bel. Binn. Eff.	2 3 Dec. '36	Londen	.... 2 30 Juni '32
	Vrsch. in R.C.	2 3 Dec. '36	Madrid	.... 5 9 Juli '35
Athene		6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B.	1 26 Aug. '37
Batavia		3 14 Jan. '37	Oslo	.... 4 7 Dec. '36
Belgrado		5 1 Febr. '35	Parijs	.... 3 2 Spt. '37
Berlijn		4 22 Sept. '32	Praag	.... 3 1 Jan. '36
Boekarest		4 15 Dec. '34	Pretoria	.... 3 15 Mei '33
Brussel		2 16 Mei '35	Rome	.... 4 18 Mei '36
Boedapest		4 28 Aug. '35	Stockholm	.... 2 1 Dec. '33
Calcutta		3 28 Nov. '35	Tokio	.... 3 285 7 Apr. '36
Dantzig		4 2 Jan. '37	Weenen	.... 3 10 Juli '35
Helsingfors		4 3 Dec. '36	Warschau	.... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen		4 19 Nov. '34	Zwits. Nat. Bk.	1 25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1937				1936	1935	1914
	6 Nov.	1/6 Nov.	25/30 Oct.	18/23 Oct.			
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	1/4	1/4	1/4	1/4	7/8-17/8	3 1/2-5/8	3 1/8-3/16
Londen Daggeld	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1 3/4-2
Berlijn Daggeld	2 1/2-3/4	2 1/2-3	2 1/2-3 1/8	2 1/2-7/8	2 1/2-3 1/2	3-3/4	—
New York Daggeld	1	1	1	1	1	1 1/4-3/4	1 3/4-2 1/2

1) Koers van 5 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
2 Nov. 1937	1.80 1/2	8.97 1/2	72.72	6.10 1/2	30.61	100 1/4
3 " 1937	1.80 1/16	8.98	72.70	6.09 3/4	30.62	100 1/4
4 " 1937	1.80 1/16	9.00 1/2	72.82 1/2	6.12 1/4	30.69	100 1/4
5 " 1937	1.80 1/16	9.03 3/8	72.97 1/2	6.13	30.79	100 1/4
6 " 1937	1.80 3/8	9.04 1/2	73.—	6.14 1/2	30.80	100 1/4
8 " 1937	1.79 1/2	9.03 3/8	72.85	6.15 1/4	30.72 1/2	100 1/4
Laagste d.w.1)	1.79 1/2	8.97	72.65	6.08 1/2	30.58	100
Hoogste d.w.1)	1.81 1/2	9.04 1/2	73.10	6.15 1/2	30.82 1/2	100 3/4
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
2 Nov. 1937	41.78 1/2	—	6.34	—	—	—
3 " 1937	41.78	—	6.34	—	—	—
4 " 1937	41.84	—	6.34	—	—	—
5 " 1937	42.—	—	6.34	—	—	—
6 " 1937	42.02	—	6.33	—	—	—
8 " 1937	41.81	—	6.33	—	—	—
Laagste d.w.1)	41.72 1/2	34.15	6.30	—	9.57 1/2	—
Hoogste d.w.1)	42.05	34.25	6.37 1/2	1.45	9.60	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
2 Nov. 1937	46.27 1/2	40.06 1/2	45.10	3.96	53 3/4	1.81 1/16
3 " 1937	46.30	40.10	45.12 1/2	3.96 1/2	54	1.81 1/4
4 " 1937	46.40	40.20	45.22 1/2	4.—	54	1.81 1/2
5 " 1937	46.60	40.35	45.42 1/2	4.—	54	1.81 3/4
6 " 1937	46.62 1/2	40.37 1/2	45.45	4.—	54	1.81 1/2
8 " 1937	46.60	40.35	45.42 1/2	4.—	54	1.80 1/2
Laagste d.w.1)	46.22 1/2	40.—	45.07 1/2	3.94	53 1/2	1.79
Hoogste d.w.1)	46.72 1/2	40.47 1/2	45.55	4.02 1/2	54 1/4	1.82
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.

In 't 1ste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
2 Nov. 1937	—	—	—	—
3 " 1937	4.97	3.38	40.22	55.29
4 " 1937	4.97 3/4	3.38 1/4	40.26	55.29
5 " 1937	4.99 3/8	3.40 1/8	40.31 1/2	55.28
6 " 1937	5.00 1/4	3.40 1/4	40.40	55.39
8 " 1937	5.01 1/16	3.41 1/8	40.47	55.55
9 Nov. 1936	4.87 23/32	4.64 1/4	40.23	53.64
Muntpariteit	4.86	3.90 3/8	23.91 1/4	40 1/16

-KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	23 Oct. 1937	30 Oct. 1937	1/6 Nov. '37 Laagste	6 Nov. 1937 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/4	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	547 1/2
Bangkok....	Sh. p. tical	1/10 1/2	1/10 1/2	1/10 3/8	1/10 1/2
Budapest 1)...	Pen. p. £	25	25	24 3/4	25 1/4
Buenos Aires 2)	p. peso p. £	16.62 1/2	16.72 1/2	16.68	16.84
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 3/32	1/6 1/2
Istanbul	Piast. p. £	620	621	620	620
Hongkong	Sh. p. \$	1/3	1/3	1/2 1/2	1/3 1/8
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/1 31/32	1/2 31/32
Lissabon	Escu. p. £	110 3/16	110 3/16	110	110 3/16
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18 1/2
Montevideo 3)	d. per £	27 1/2	27	26 3/4	27 1/4
Montreal	\$ per £	4.95 7/8	4.96 7/8	4.95 3/4	5.—
Rio de Janeiro 4)	d. per Mil.	247 3/4	243 3/32	241 3/32	241 1/16
Shanghai	Sh. p. \$	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2	1/2 1/2
Singapore	id. p. \$	2/4 5/8	2/4 5/8	2/4 1/16	2/4 5/32
Valparaiso 5)...	\$ per £	124	124	124	124
Warschau	Zl. p. £	26 1/4	26 1/4	26	26 3/8

1) Offic. not. 10 Dec. 16 1/2. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12. 3) Offic. not. 26 Aug. 39 13/16. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 3)

	Londen 1) N.York 2)	Londen
2 Nov. 1937..	19 1/8	140/6 1/2
3 " 1937..	19 3/8	140/7
4 " 1937..	19 1/2	140/6 1/2
5 " 1937..	19 1/4	140/6
6 " 1937..	19 3/8	140/4
8 " 1937..	19 1/8	140/0 1/2
9 Nov. 1936..	21 1/2	142/8 1/2
27 Juli 1914..	24 1/8	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	30 Oct. 1937	6 Nov. 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	—	f 9.098.212,33
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 1.162.096,62	" 298.413,14
Voor sch. op ultimo September 1937 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voor schotten aan Ned.-Indië	" 28.559.766,08	" 44.275.487,84
Idem aan Suriname	" 12.203.599,87	" 12.075.814,34
Kasvord. weg. credietverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 103.506.782,92	" 102.967.611,77
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabellen Vord. op het Alg. Burg. Pensioen f. 1) ...	" 28.508.233,47	" 34.036.136,98
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	" 5.018.821,92	" 5.182.579,61

Verplichtingen

	30 Oct. 1937	6 Nov. 1937
Voor schot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 11.624.450,74	—
Schatkistbiljetten in omloop	" 250.496.000.—	f 237.469.000.—
Schatkistpromessen in omloop	" 62.200.000.—	" 118.700.000.—
Zilverbons in omloop	" 1.102.897,50	" 1.102.637,—
Schuld op ultimo September 1937 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondbel. e. d. gem. fondsbel. alsmede op. op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 4.480.151,50	" 4.480.151,50
Schuld aan Curaçao 1)	" 1.874.757,11	" 1.860.165,31
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioen f. 1) ..	" 20.640.670,47	" 34.994.470,75
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1)	" 144.525.062,28	" 165.494.854,56
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 15.000.000.—	" 15.000.000.—
Id. aan diverse instellingen 1)	" 134.555.370,59	" 122.445.665,89

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	30 Oct. 1937	6 Nov. 1937
Saldo Javasche Bank	f —	f —
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	" 173.000.—	" 304.000.—
Vordering op het Ned.-Ind. Muntfonds	" 92.000.—	—
Verplichtingen:		
Voor schot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 28.560.000.—	" 44.275.000.—
Schatkistpromessen in omloop	" 7.000.000.—	" 10.500.000.—
Schatkistbiljetten in omloop	—	" 5.000.000.—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	—	" 30.000.—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 484.000.—	" 575.000.—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	" 780.000.—	" 780.000.—
Voor schot van de Javasche Bank	" 9.458.000.—	" 2.340.000.—
1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas f 25.280.000.—		

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
25 Sept. 1937..	659	1.120	498	619	1.430
18 " 1937..	659	1.074	487	621	1.403
11 " 1937..	659	1.118	468	620	1.403
4 " 1937..	662	1.227	515	619	1.381
28 Aug. 1937..	687	1.273	452	623	1.404
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT

1) Zie blz. 800 van E.-S.B. v. 27 Oct. jl.	GERST 65/6 kg Russische loco Rotterdam per 2000 kg.		MAIS Rotterdam per 2000 kg.				ROGGE 74 kg Russische loco Rotterdam per 100 kg.		TARWE Rotterdam per 100 kg.		BURMA RIJST Loonzijn per cwt. f.o.b. Rangoon/Bassein Herl. Ned. Ct. Not.			BOTER per kg. Leeuwarder Comm. Notering		KAAS Edammer Alkmaar Fabr. kaas gang exp. per 50 kg.		EIEREN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.						
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	sh.	f	%	f	%	f	%					
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.				
1927	237	110,2	171,50	89,3	176	—	87,1	12,475	102,5	13,825	110,1	14,75	109,3	6,83	104,5	11/3 1/4	2,03	98,4	—	43,30	95,0	7,96	99,3	
1928	228,50	106,2	208,50	108,6	226	—	111,9	13,15	108,1	12,575	100,1	13,475	99,9	6,43	98,4	10/7 1/4	2,11	102,3	—	48,05	105,4	7,99	99,6	
1929	179,75	83,6	196	102,1	204	—	101,0	10,875	89,4	11,275	89,8	12,25	90,8	6,34	97,0	10 6	2,05	99,4	—	45,40	99,6	8,11	101,1	
1930	111,75	52,0	118,50	61,7	136,75	—	67,7	6,225	51,2	8,275	65,9	9,675	71,7	5,09	77,9	8 5	1,66	80,5	—	38,45	84,4	6,72	83,8	
1931	100,75	49,9	78,25	40,8	84,50	—	41,8	4,55	37,4	4,65	37,0	5,55	41,1	3,09	47,3	5 6	1,34	64,9	—	31,30	68,7	5,35	66,7	
1932	107,25	46,8	72	—	37,5	—	77,25	38,2	4,625	38,0	4,70	37,4	5,225	2,59	39,6	5,11 1/2	0,94	45,6	—	22,70	49,8	4,14	51,6	
1933	70	—	60,75	31,6	68,50	—	33,9	3,55	29,3	3,75	29,9	5,025	37,2	1,84	28,2	4/5 1/2	0,61	29,6	0,96	20,20	44,3	3,71	46,3	
1934	75,75	35,2	64,75	33,7	70,75	—	35,0	3,325	27,3	3,25	25,9	3,675	27,3	1,74	26,6	4/7 1/4	0,45	21,8	—	18,70	41,0	3,45	43,0	
1935	68	—	56	—	29,2	—	61,25	3,075	25,3	3,875	30,9	4,125	30,6	2,07	31,7	5/8 1/2	0,49	23,7	0,99	14,85	32,6	3,20	39,9	
1936	86	—	74,50	38,8	74	—	36,6	4,275	35,1	5,75	45,8	6,275	46,5	2,19	33,5	5/7 1/2	0,58	28,1	0,885	17,55	38,5	3,50	43,6	
Jan. 1936	63,50	29,5	54	—	28,1	—	56	—	27,7	3,525	29,0	5,10	40,6	5,45	40,4	4/11 1/2	0,57	27,6	0,95	16,80	36,9	4,04	50,4	
Febr. " "	64,50	30,0	52	—	27,1	—	55,25	27,4	4,925	39,2	5,225	38,7	5,225	38,7	2,19	28,7	5/2 1/4	0,61	29,6	0,925	17,375	39,1	3,375	42,1
Maart " "	69,75	32,4	56	—	29,2	—	59,50	29,5	3,50	28,8	4,925	39,2	5,225	38,7	2,03	31,1	5/7	0,46	22,3	1,04	17,70	38,8	2,69	33,5
April " "	70	—	32,5	—	30,2	—	64	—	31,7	3,45	28,4	4,85	38,6	2,10	32,1	5/9 1/4	0,44	21,3	1,025	16,825	36,9	2,49	31,0	
Mei " "	72,25	33,6	59	—	30,7	—	63,75	31,6	3,175	26,1	4,65	37,0	5,125	38,0	2,11	32,3	5/8 1/4	0,47	22,8	0,99	18,75	41,1	2,52	31,4
Juni " "	71,50	33,2	60,75	31,6	66	—	32,7	3,45	28,4	4,625	36,8	5,05	37,4	2,12	32,4	5/8 1/2	0,57	27,6	0,89	20,20	44,3	2,69	33,5	
Juli " "	74,75	34,8	65,75	34,2	71,75	—	35,5	3,65	30,0	5,15	41,0	5,625	41,7	2,06	31,5	5/7	0,60	29,1	0,815	19,35	42,5	2,91	36,3	
Aug. " "	88	—	79,75	41,5	84	—	41,6	4,025	33,1	5,95	47,4	6,35	47,1	2,17	33,2	5/10 1/2	0,62	30,0	0,80	17,875	39,2	3,315	41,3	
Sept. " "	88	—	79	—	41,1	—	85	—	42,1	4,40	36,2	6	—	47,8	6,50	48,2	2,22	34,0	5/11 1/2	0,58	28,1	0,79	16,25	35,6
Oct. " "	120,50	56,0	94,75	49,3	97,50	—	48,3	6,025	49,5	7,775	61,9	8,80	65,2	2,57	39,3	5/7 1/2	0,63	30,5	0,775	17,55	38,5	4,85	60,5	
Nov. " "	121,50	56,5	89,75	46,7	89,50	—	44,3	5,725	47,1	7,275	57,9	8,55	63,4	2,46	37,7	5/5 1/4	0,70	33,9	0,78	16,075	35,3	5,15	64,2	
Dec. " "	129	—	95,25	49,6	97	—	48,0	6,975	57,3	7,875	62,7	8,175	60,6	2,71	41,5	6 1/2	0,65	31,5	0,825	15,75	34,6	4,365	54,4	
Jan. 1937	132	—	99,75	52,0	97,50	—	48,3	7,975	65,5	8,075	64,3	8,40	62,3	2,74	41,9	6/11 1/2	0,66	32,0	0,85	17,075	37,5	3,45	43,0	
Febr. " "	139	—	100,2	—	100,50	—	49,8	8,725	71,7	7,925	63,1	8,25	61,1	2,62	40,1	5/10 1/4	0,69	33,4	0,80	18,75	41,1	3,81	47,5	
Maart " "	133	—	104,25	54,3	106	—	52,5	9,025	74,2	8,725	69,5	9,15	67,8	2,57	39,3	5/9 1/4	0,68	33,0	0,80	18,825	41,3	3,86	48,1	
April " "	149,75	69,6	110,75	57,7	115	—	56,9	10	—	82,2	94,0	10,175	75,4	2,72	41,6	6 1/4	0,69	33,4	0,80	16,45	36,1	3,05	38,0	
Mei " "	144,40	67,1	107	—	110	—	54,5	10	—	82,2	89,25	71,1	9,725	72,1	2,64	40,4	5/10 1/2	0,71	34,5	0,725	17,325	38,0	2,89	36,0
Juni " "	148,75	69,2	109	—	115	—	52,0	10,15	83,4	7,525	59,9	8,95	66,3	2,63	40,3	5/10 1/4	0,74	35,9	0,70	19,825	43,5	2,98	37,2	
Juli " "	149,25	69,4	108,25	56,4	111	—	55,0	9,85	81,0	8,575	68,3	9,975	73,9	2,68	41,0	5/11 1/4	0,77	37,4	0,68	20,15	44,2	3,74	46,6	
Aug. " "	136,50	63,5	106,50	55,5	112	—	55,4	9,30	76,4	7,825	62,3	9,225	68,4	2,86	43,8	6/4	0,78	37,9	0,64	21,50	47,2	3,84	47,9	
Sept. " "	129,50	60,2	107	—	122	—	60,4	9,225	75,8	7,55	60,1	8,525	63,2	2,86	43,8	6/4	0,78	37,9	0,64	21,50	47,2	3,84	47,9	
Oct. " "	136,25	63,3	109	—	114,75	—	56,8	8,575	70,5	7,625	60,7	8,50	63,0	2,96	45,3	6/7 1/4	1	—	—	—	—	—	—	—
26 Oct.-2 Nov.	134,50	62,5	110,75	57,7	115,50	—	57,2	7,425	61,0	7,575	60,3	8,45	62,6	2,86	43,8	6/4 1/2	1,08	52,4	0,40	21,25	46,6	4,90	61,2	
2-9 Nov. '37	133,50	62,1	106,50	55,5	116,50	—	57,7	7,175	59,0	6,875	54,7	8	59,3	2,51	38,4	5/6 1/4	1,13	54,9	0,30	21,75	47,7	4,95	61,7	

	JUTE „First Marks” c.i.f. Londen per Eng. ton		KATOEN				AUSTRALISCHE WOL in olie gekamd; loco Bradford per lb.				JAPAN ZIJDE 13/14 Dernier wit Gr. D. te New York per lb.		RUBBER Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.										
	f	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%							
	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.	Herl. Ned. Ct.	Not.							
1927	442,38	103,4	36 10/-	43,8	93,1	17,60	36,7	102,1	7,27	133,8	96,8	26,50	244,9	104,8	48,50	13,55	105,8	5,44	93	140,2	18,50		
1928	445,89	104,2	36 16/11	49,8	105,8	20	—	37,9	105,5	7,51	153,8	111,2	30,50	259,7	111,1	51,50	12,60	98,4	5,07	54	81,4	10,75	
1929	395,49	92,4	32 14/3	47,6	101,1	19,10	33,2	92,4	6,59	127,2	92,0	25,25	196,5	84,1	39	—	12,28	95,9	4,93	52	78,4	10,25	
1930	257,97	60,3	31 6/9	33,6	71,4	13,50	19,7	54,8	3,92	81,9	59,2	16,25	134,8	57,7	26,75	8,50	66,4	3,42	30	45,2	5,87		
1931	192,15	44,9	17 1/7	21,1	44,8	8,50	20,1	55,9	4,28	60,9	44,0	13	—	109,0	46,6	23,25	5,97	46,6	2,40	15	22,6	3,12	
1932	146,86	34,3	16 18/-	15,9	33,8	6,40	19,5	54,3	5,39	42,5	30,7	11,75	79,7	34,1	22	—	3,87	30,2	1,56	12	18,1	3,37	
1933	128,63	30,1	15 12/2	17,4	37,0	8,70	16,8	46,8	4,91	48,9	35,4	14,25	96,9	41,5	28,25	3,21	25,1	1,61	11	16,6	3,25		
1934	115,85	27,1	15 9/9	18,3	38,9	12,30	13,6	37,8	4,37	51,4	37,2	16,50	95,8	41,0	30,75	1,92	15,0	1,29	19	28,6	6,25		
1935	134,52	31,4	18 11/8	17,6	37,4	11,90	17,7	49,3	5,87	42,2	30,5	14	—	84,5	36,2	28	—	2,41	18,8	1,63	18	27,1	
1936	142,61	33,3	18 6/8	19,0	40,4	12,10	18,2	50,7	5,60	54,3	39,3	16,75	108,6	46,5	33,50	2,71	21,2	1,73	25	37,7	7,75		
Jan. 1937	166,88	39,0	18 12/6	23,7	50,4	13	—	22,0	61,2	5,88	88,2	63,8	23,75	141,9	60,7	38	—	3,92	30,6	2,145	38	57,3	10,37
Febr. " "	169,23	39,5	18 18/2	24,0	51,0	13,15	21,8	60,7	5,85	85,6	61,9	23	—	133,6	57,2	35,75	3,53	27,6					

MIDDELEN EN GRONDSTOFFEN. (Indexcijfers gebaseerd op 1927 t/m 1929 = 100).

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVRÖREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.		SUIKER Witte krist. suiker loco Rotterdam/A'dam per 100 kg.		THEE N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java-en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en geneesmiddelen		
	f	%	f	%	f	ct.	Not.	f	ct.	sh.	f	ct.	sh.	cts.	%	cts.	%	cts.	%			
	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.		Not.	
1927	—	—	—	—	65,15	97,8	107/6	2,73	92,2	4/6	41,21	119,4	68/-	46,87 ⁵	95,5	54,10	91,4	19,12 ⁵	119,6	82,75	109,2	101,3
1928	93,—	98,2	77,50	90,8	66,80	100,3	110/5	3,03	102,4	5/-	34,64	100,4	57/3	49,62 ⁵	101,1	63,48	107,3	15,85	99,1	75,25	99,3	
1929	96,40	101,8	93,12 ⁵	109,2	67,81	101,8	112/2	3,12	105,4	5/2	27,70	80,2	45/10	50,75 ⁵	103,4	59,90	101,2	13,—	81,3	69,25	91,4	
1930	108,—	114,0	72,90	85,5	57,19	85,9	94/7	2,97	100,3	4/11	21,04	61,0	34/11	32	65,2	38,10	64,4	9,60	60,0	60,75	80,2	
1931	88,—	92,9	48,—	56,3	35,72	53,6	63/6	2,44	82,4	4/4	13,84	40,1	24/7	25	50,9	27,10	45,8	8,—	50,0	42,50	56,1	
1932	61,—	64,4	37,50	44,0	25,46	38,2	58/7	1,70	57,4	3/11	11,77	34,1	27/1	24	48,9	30,04	50,8	6,32 ⁵	39,6	28,25	37,3	
1933	52,—	54,9	49,50	58,0	30,74	46,2	74/7	1,54	52,0	3/9	9,30	26,9	22/7	21,10	43,0	22,83	38,6	5,32 ⁵	34,5	32,75	43,2	
1934	61,50	64,9	46,65	54,7	32,94	49,5	88/1	1,42	48,0	3/9 ^{1/2}	8,15	23,6	21/10	16,80	34,2	18,40	31,1	4,07 ⁵	25,5	40	52,8	
1935	48,12 ⁵	50,8	51,62 ⁵	60,5	32,—	48,1	88/5	1,19	40,2	3/9 ^{1/2}	8,15	23,6	22/6	14,10	28,7	15,21	25,7	3,85	24,1	34,50	34,9	
1936	53,42 ⁵	56,4	48,60	57,0	36,37	54,6	93/6	1,48	50,0	3/9 ^{1/2}	12,05	34,9	30/4	13,62 ⁵	27,8	16,87 ⁵	28,5	4,02 ⁵	25,2	40	52,8	
Jan. 1936	44,—	46,5	50,87 ⁵	59,6	32,09	48,2	88/2	1,41	47,6	3/10 ^{1/2}	8,49	24,6	23/4	13	26,5	15	25,4	4,32 ⁵	27,0	39,50	52,1	
Febr.	43,77 ⁵	46,2	48,25	56,6	33,85	50,8	93/-	1,27	42,9	3/5 ^{1/2}	8,62	25,0	23/8	13	26,5	15,50	26,2	4,12 ⁵	28,8	38,50	50,8	
Maart	45,75	48,3	46,57 ⁵	54,6	34,35	51,6	94/6	1,23	41,6	3/4 ^{1/2}	8,48	24,6	23/4	13	26,5	15,50	26,2	3,92 ⁵	24,5	37,25	49,2	
April	48,50	51,2	45,37 ⁵	53,2	33,85	50,8	93/-	1,30	43,9	3/7	8,67	25,1	23/10	13	26,5	15,50	26,2	3,97 ⁵	24,9	36,50	48,2	
Mei	51,60	54,5	44,30	51,9	33,38	50,1	90/10	1,33	44,9	3/7 ^{1/2}	9,25	26,8	25/2	13	26,5	15,50	26,2	3,65	22,8	37	48,8	
Juni	54,15	57,2	46,25	54,2	34,13	51,3	92/-	1,51	51,0	4/- ^{3/4}	10,42	30,2	28/1	13	26,5	15,50	26,2	3,85	24,1	36,50	48,2	
Juli	57,35	60,6	47,75	56,0	34,53	51,9	93/7	1,52	51,4	4/11 ^{1/2}	10,33	29,9	28/-	13,12 ⁵	26,7	15,50	26,2	3,70	23,1	36,25	47,9	
Aug.	60,40	63,8	50,20	58,8	37,—	55,6	100/-	1,54	52,0	4/2	10,92	31,6	29/6	13	26,5	15,50	26,2	3,55	22,2	36,75	48,5	
Sept.	61,05	64,5	51,87 ⁵	60,8	37,25	55,9	100/-	1,51	51,0	4/- ^{1/2}	12,20	35,3	32/9	13	26,5	17,50	29,6	3,47 ⁵	21,7	37,50	49,5	
Oct.	58,85	62,1	52,30	61,3	44,15	66,3	96/10	1,65	55,7	3/7 ^{1/2}	17,21	49,9	37/9	14,87 ⁵	30,3	19,50	33,0	4,47 ⁵	28,0	46,50	61,4	
Nov.	56,—	59,1	49,87 ⁵	58,5	40,73	61,2	90/-	1,69	57,1	3/8 ^{3/4}	17,42	50,5	38/6	15,25	31,1	20,50	34,7	4,57 ⁵	28,6	48,50	64,0	
Dec.	59,80	63,1	49,70	58,3	41,35	62,1	92/-	1,80	60,8	4/-	22,48	65,1	50/-	16,25	33,1	21,50	36,3	4,72 ⁵	29,5	48	63,4	
Jan. 1937	64,60	68,2	52,75	61,8	41,22	61,9	92/-	1,81	61,1	4/- ^{1/2}	24,50	71,0	54/8	16,75	34,1	22,12 ⁵	37,4	5,57 ⁵	34,9	50,50	66,7	
Febr.	64,17 ⁵	67,8	53,32 ⁵	62,5	38,49	57,8	86/-	1,80	60,8	4/- ^{1/4}	21,09	61,1	47/2	18,25	37,2	24	40,6	5,72 ⁵	35,8	53,50	70,6	
Maart	66,15	69,9	54,82 ⁵	64,3	39,83	59,8	89/-	1,67	56,4	3/8 ^{3/4}	23,—	66,7	51/6	18	36,7	23,80	40,2	6,10	38,1	55	72,6	
April	71,—	75,0	56,25	65,9	42,32	63,6	94/3	1,72	58,1	3/10	20,83	60,3	46/5	17,87 ⁵	36,4	23,37 ⁵	39,5	6,12 ⁵	38,3	54,25	71,6	
Mei	73,32 ⁵	77,4	56,75	66,5	42,71	64,1	95/-	1,90	64,2	4/12 ^{1/4}	17,30	50,1	38/6	17,50	35,7	23	38,9	6,07 ⁵	38,0	55	72,6	
Juni	80,25	84,7	55,75	65,3	39,87	59,9	88/10	2,04	68,9	4/6 ^{1/2}	15,66	45,4	34/11	17,50	35,7	23	38,9	6,52 ⁵	40,8	50,50	66,7	
Juli	78,45	82,8	60,85	71,3	42,63	64,0	94/6	1,97	66,6	4/4 ^{1/2}	16,46	47,7	36/6	17,50	35,7	23	38,9	6,57 ⁵	41,1	55	72,6	
Aug.	77,87 ⁵	82,2	67,87 ⁵	79,6	46,32	69,6	102/6	2,13	72,0	4/8 ^{1/2}	17,61	51,0	39/-	17	34,6	23	38,9	6,50	40,6	54,75	72,3	
Sept.	72,42 ⁵	76,5	69,20	81,1	46,17	69,3	102/10	1,96	66,3	4/4 ^{1/2}	15,97	46,3	35/7	16,75	34,1	23	38,9	6,32 ⁵	39,6	56	73,9	
Oct.	69,97 ⁵	73,7	70,20	82,3	43,70	65,6	97/6	1,91	64,5	4/3	12,55	36,4	28/-	15,75	32,1	22,87 ⁵	38,7	6,40	40,0	55,25	72,9	
26 Oct.-2 Nov.	69,30	73,2	72,50	83,0	40,33	60,6	90/-	1,87	63,2	4/2	12,09	35,0	27/-	15	30,6	22,50	38,0	6,37 ⁵	39,9	54,75	72,3	
2-9 Nov. '37	68,—	71,8	73,—	85,6	40,41	60,7	90/-	1,87	63,2	4/2	12,90	37,4	28/9	13,50	27,5	20	33,8	6,37 ⁵	39,9	54,75	72,3	

	GRENHOUT Zweedsch ongesorteerd 2 1/2 x 7 per standaard			VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M ³			KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam			COPRA Ned.-ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam			GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen			LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam per 1960 kg.			GOUDE cash Londen per ounce fine			Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen Indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoer-producten
	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.			
	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.	Ned.	Ct.	Not.	Herl.			
1927	230,28	100,1	19,—	160,50	105,1	40,43	100,9	32,62 ⁵	106,5	266,03	106,4	21,18/11	362,50	95,0	51,50	100,1	85/-	105,3	104,4	124,1				
1928	229,90	100,0	19,—	151,50	99,2	47,58	118,7	31,87 ⁵	104,1	254,10	101,6	21,—	363,—	95,1	51,45	100,0	85/-	102,0	100,2	94,6				
1929	229,71	99,9	19,—	146,—	95,6	32,25	80,5	27,37 ⁵	89,4	230,16	92,0	19,—	419,25	109,9	51,40	99,9	85/-	92,7	95,4	84,5				
1930	218,43	95,0	18,1/2	141,50	92,7	25,36	63,3	22,62 ⁵	73,9	175,55	70,2	14,10/4	356,—	93,3	51,40	99,9	85/-	69,6	75,3	60,0				
1931	187,88	81,7	16,14/1	110,75	72,5	18,65	46,5	15,75 ⁵	50,2	136,69	54,7	12,2/11	187,—	49,0	52,—	101,9	92/5	47,8	54,2	44,7				
1932	136,14	59,2	15,13/4	69,—	45,2	11,15	27,8	13,—	42,4	130,52	52,2	15,—/4	137,—	35,9	51,25	99,6	118,—	35,1	43,0	38,4				
1933	136,48	59,3	16,11/2	73,50	48,1	13,26	33,1	9,30	30,4	90,39	36,1	10,19/4	148,—	38,8	51,35	99,8	124/7	33,1	39,2	34,5				
1934	134,02	58,3	17,18/4	76,50	50,1	12,07	30,1	6,90	22,5	71,90	28,7	9,12/3	142,50	37,3	51,50	100,1	137/8	31,6	37,4	36,5				
1935	127,91	55,6	17,13/4	59,50	39,0	12,54	31,3	9,15	29,9	104,26	41,7	14,8/-	131,75	34,5	51,50	100,1	142/2	32,2	37,3	34,8				
1936	139,98	60,9	17,19/10	78,25	51,3	15,40	38,4	11,90	38,9	113,49	45,4	14,11/9	166,50	43,6	54,60	106,1	140/4	39,0	42,3	40,7				
Jan. 1937	181,—	78,7	20,4/-	118,75	77,8	21,50	53,6	20,62 ⁵	67,3	145,04	58,0	16,3/9	201,50	52,8	63,45	123,3	141/8	55,1	56,3	58,5				
Febr.	187,95	81,7	21,—/1	125,—	81,9	22,75	56,8	17,95	58,6	132,01	52,8	14,15/-	194,50	51,0	63,60	123,6	142/1	54,1	57,1	59,5				
Maart	201,84	87,8	22,12/-	135,—	88,4	25,—	62,4	18,05	58,9	137,54	55,0	15,8/1	209,25	54,8	63,60	123,6	142/4	57,5	61,6	64,8				
April	208,79	90,8	23,5/-	135,—	88,4	28,50	71,1	16,87 ⁵	55,1	138,95	55,6	15,9/8	224,50	58,8	63,45	123,3	141/5	59,3	60,5	63,6				
Mei	211,29	91,9	23,10/-	137,—	89,7	26,25	65,5	14,95	48,8	127,60	51,0	14,4/-	220,50	57,8	63,15	122,7	140/8	56,7	60,3	58,2				
Juni	211,01	91,8	23,10/-	137,50	90,1	24,25	60,5	14,32 ⁵	46,8	130,85	52,3	14,11/7	216,50	56,7	63,10	122,6	140/7 ^{1/2}	54,8	59,1	56,1				
Juli	212,—	92,2	23,10/-	136,25	89,5	24,—	59,9	14,52 ⁵	47,4	137,65	55,0	15,5/4	221,75	58,1	63,15	122,7	140/-	55,2	60,3	56,3				
Aug.	212,40	92,4	23,10/-	135,—	88,4	25,—	62,4	13,95	45,6	126,66	50,6	14,-/6	225,50	59,1	63,05	122,5	1							

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatje	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
3 Nov. 1937	327.992	485.909	40.498	7.820	20.751
27 Oct. 1937	328.024	483.148	43.259	8.109	20.909
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
3 Nov. '37	103.413	30.285	89.435	36.632	42.083	26,9
27 Oct. '37	100.238	32.174	87.679	36.595	44.876	28,7
22 Juli '14	11.005	14.738		42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Tc goed in het buitent.	Wis-sels	Waarv. op het buitent.	Belee-ningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
28 Oct. '37	55.805	388	18	11.993	811	4.212	3.200
21 " '37	55.805	402	15	11.362	810	4.232	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen 1)	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Parti-culieren
28 Oct. '37	5.637	3.059	91.336	181	2.467	14.679
21 " '37	5.637	3.076	90.101	152	2.311	15.408
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitent. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee-ningen
30 Oct. 1937	70,1	20,1	5,7	5.577,7	43,5
23 " 1937	70,1	20,1	5,9	4.843,4	19,9
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa 2)	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
30 Oct. 1937	104,7	723,7	5.275,3	711,5	316,2
23 " 1937	104,7	747,6	4.712,9	626,5	310,2
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,-	40,0

1) Onbelast. 2) w.o. Rentenbankscheine 30, 23 Oct. resp. 7, 27 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1937	Goud		Binnen- en buitenlandse wissels	Beleggingen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen						Schatkist	Partic.
4 Nov. 1937	3.344	47	1.256	43	152	40	4.354	59	462
28 Oct. 1937	3.377	49	1.256	37	152	40	4.349	16	538

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		"Other cash" 2)	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten 1)		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
20 Oct. '37	9.135,8	9.126,4	303,9	18,5	2,8
13 " '37	9.136,5	9.126,9	293,8	23,5	2,8

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 3)	Algem. Dek-kings-perc. 4)
20 Oct. '37	2.526,2	4.270,2	7.498,9	132,7	80,2	—
13 " '37	2.526,2	4.291,5	7.459,9	132,7	80,2	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedgevalueerd.

2) "Other Cash" does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
13 Oct. '37	4	9.994	12.005	5.339	26.349	5.270
6 " '37	3	9.972	12.003	5.424	26.277	5.285

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 8 November 1937.

Activa.			
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f Bijbnk. " Ag.sch. "	8.814.721,01 191.680,42 614.626,13	f 9.621.027,56
Papier o. h. Buitent. in disconto			"
Idem eigen portef.	f	5.118.000,—	"
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.			" 5.118.000,—
Beleeningen	Hfdbk. f incl. vrsch. Bijbnk. " in rek.-crt. op onderp.	160.696.158,841 3.255.447,05 26.802.426,73	f 190.754.032,62
Op Effecten	f	189.073.018,991	"
Op Goederen en Spec.		1.681.013,63	" 190.754.032,621)
Voorschotten a. h. Rijk			"
Munt, Goud	f	113.607.470,—	"
Muntmat., Goud		1.280.978.088,57	"
		f 1.394.585.558,57	"
Munt, Zilver, enz.		17.231.005,58	"
Muntmat., Zilver			" 1.411.816.564,152)
Belegging van kapitaal, reserves en pen-sioenfonds			" 39.886.952,33
Gebouwen en Meub. der Bank			" 4.600.000,—
Diverse rekeningen			" 5.929.216,76
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)			" 10.193.915,19
			f 1.677.919.708,61

Passiva.			
Kapitaal	f	20.000.000,—	"
Reservefonds		4.338.707,82	"
Bijzondere reserve		6.600.000,—	"
Pensioenfonds		11.144.269,59	"
Bankbiljetten in omloop		881.921.200,—	"
Bankassigatiën in omloop		52.215,93	"
Rek.-Cour. { Het Rijk	f	8.694.456,18	"
saldo's: { Anderen		742.505.858,57	" 751.200.314,75
Diverse rekeningen			" 2.663.000,52
			f 1.677.919.708,61
Beschikbaar metaalsaldo	f	758.773.155,17	"
Minder bedrag aan bankbiljetten in om-loop dan waartoe de Bank gerechtigd is		1.896.932.880,—	"
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht			"

1) Waaran aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) ..... f 65.883.125,—
2) Waaran in het buitenland ..... f 66.920.788,04

Vooruaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
8 Nov. '37	113607	1.280.978	881.921	751.253	758.773	86
1 " '37	113607	1.241.036	910.843	689.066	732.669	86
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Belee-ningen	Papier op het buitent.	Diverse reke-ningen 1)
8 Nov. 1937	9.621	—	190.754	5.118	5.929
1 " 1937	9.660	—	196.606	5.118	6.065
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
6 Nov. '37*)	133.460		195.100	87.740	20.324
30 Oct. '37*)	133.190		190.580	96.910	18.194
9 Oct. 1937	116.574	16.405	199.862	82.670	19.966
2 " 1937	116.574	16.575	195.487	83.810	21.431
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Belee-ningen	Diverse reke-ningen 1)	Dek-kings-percentage
6 Nov. '37*)	4.290	77.260		82.180	47
30 Oct. '37*)	4.290	96.040		68.140	46
9 Oct. 1937	4.531	11.835	60.029	74.023	47
2 " 1937	4.037	12.237	60.930	72.266	48
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. *) Cijfers telegrafisch ontvangen.